

(1) Bericht uit Israël

Hoe heeft het zo ver kunnen komen?

Zwarte sabbat

De spelregels in Israël zijn totaal veranderd, zo blijkt als Simone Korkus in de vroege ochtend van 7 oktober wakker schrikt door het luchtalarm.

[Simone Korkus](#)

11 oktober 2023 – verschenen in [nr. 41](#)

Palestijnen halen het afscheidingshek tussen Gaza en Israël neer, 7 oktober © Mohammed Fayq Abu Mostafa / Reuters

Op zaterdagochtend, de laatste dag van de Soekot-schoolvakantie en de feestdag van Simchat Torah, een vrije dag waarop de meeste Israëliërs thuis zijn en uitslapen, worden we om half zeven opgeschrikt door het luchtalarm. In de paniekkamer zet ik mijn computer op de Hebreeuwse nieuwszender en zie dat een bommenregen vanuit Gaza op het midden en zuiden van Israël wordt afgevuurd. De nieuwslezer spreekt over drieduizend raketten.

Onmiddellijk wordt dat nieuws onderbroken door sciencefictionachtige close-ups van grote groepen Gazaanse mannen in *battle dress* die door de lucht aan paragliders, via het land op scooters en in open jeeps, op tenders met mortier- en machinegeweren en via de zee op kleine bootjes Israël binnenvallen, luid roepend: *'Allahoe Akbar.'* Het afscheidingshek tussen Gaza en Israël is met een

bulldozer neergehaald. Palestijnen in uniform dansen op Israëlische tanks. De video's zijn kennelijk door Gazanen zelf gemaakt.

Als het sein veilig is gegeven verzamelen zich groepen onthutste burens op straat. Dit is Israël's 9/11-moment, want het leger is in geen velden of wegen te bekennen en de overheid reageert niet. De app van de *'home front command'* toont drie gevarenezones: rood, oranje en groen. Wij zijn oranje, wat betekent dat de bom kan vallen en we zo veel mogelijk thuis moeten blijven, op korte afstand van een schuilkelder of paniekkamer. Scholen zijn voorlopig gesloten. Vergaderingen en optredens zijn afgelast. Als het luchtalarm afgaat hebben we anderhalve minuut om een schuilkelder te bereiken.

In het zuiden, de rode zone, hebben infiltranten uit Gaza inmiddels het politiebureau in Sderot bezet. Anderen zijn de dorpen en kibboetsen langs de grens met Gaza binnengetrokken. De straten liggen bezaaid met doden. Burgers vluchten naar schuilkelders en proberen met man en macht de deuren dicht te houden terwijl ze buiten Arabisch horen spreken en er op de veiligheidsdeur wordt geschoten. De incidenten en de bijbehorende televisiebeelden volgen elkaar in zo'n hoog tempo op dat we met open mond en buiten adem het nieuws nauwelijks kunnen bijbenen.

Op een steenworp afstand gebeurt iets uitzinnigs dat zich als de zwarte dood over heel Israël kan verspreiden. Niemand weet hoeveel doden, gewonden en gegijzelden er zijn. Er zijn geen officiële verklaringen, maar we zijn hier wereldnieuws. Een vrouw belt in bij de Hebreeuwse nieuwsuitzending. Ze is zeven maanden zwanger en is met haar tweejarige zoontje de paniekkamer in gevlucht terwijl haar man hun in brand gestoken huis probeert te blussen. Op de achtergrond klinken schoten. 'Help me alsjeblieft', huilt ze. 'Er is geen politie of leger om ons te redden.'

Jongeren op een *rave party* in de Negev-woestijn worden opgeschrikt door luchtalarm en schoten van Gazaanse troepen. Ze vluchten naar hun auto's, maar komen in de file vast te zitten. 260 jonge mannen en vrouwen worden als loslopend wild neergemaaid. Hamas publiceert beelden van een jongen en een meisje die door een groep Palestijnen worden meegesleurd.

Het leger lijkt langzaam op gang te komen. Er worden driehonderdduizend reservisten opgeroepen, maar de verplaatsing en briefing vergen tijd. Ook mijn schoonzoon moet zich bij de centrale basis in Tel Aviv melden. 'Ach', zegt hij telefonisch. 'Het is maar voor even.' Maar we weten dat het ons laatste gesprek kan zijn en nemen emotioneel afscheid. Speciale eenheden worden naar het zuiden vervoerd. De spelregels zijn totaal veranderd en soldaten zijn nauwelijks getraind voor deze massale guerrilla-achtige terreuracties.

Mohammed Deif, de militaire opperbevelhebber van de Izz ad-Din al-Qassam Brigades, de militaire vleugel van Hamas, kondigt in een televisie-uitzending operatie 'Al Aqsa Vloed' aan. Hij roept alle Arabische en islamitische machten op om de bezetters van zijn land, doelend op het hele grondgebied inclusief Israël, te verdrijven. Er wordt gezegd dat de Iraanse Revolutionaire Garde betrokken is bij deze zeer goed georkestreerde Hamas-operatie, die volstrekt afwijkt van de spontane terroristische aanvallen van de amateurs uit het verleden.

Op 26 juli en 1 september 2023 ontmoetten vertegenwoordigers van Iran, Hamas en de leider van Hezbollah, Hassan Nasrallah, elkaar in Libanon om over de rol van Saoedi-Arabië te spreken. Iran is ontstemd over de mogelijke normalisatie van de relatie tussen Israël en de Saoedi's. Weliswaar bereikte Iran, Israël's aartsvijand, dankzij de bemiddeling van China een akkoord met zijn jarenlange rivaal Saoedi-Arabië, maar de deal die dankzij de VS mogelijk met Israël wordt gesloten levert de Saoedi's veel meer op: de overdracht van nucleaire technologie, zodat Riyad zelf uranium kan

verrijken. Iran is al op weg om een nucleaire macht te worden en staat nu onder druk door de mogelijke nucleaire wapenwedloop die in het Midden-Oosten kan ontstaan.

Al langere tijd voeren Israël en Iran een schaduwoorlog. Zo voerde Iran vermoedelijk de drone-aanvallen uit op aan Israël gelieerde schepen in de Perzische Golf en vernietigde Israël bij een aanval op Iran honderden drones. Iran financiert Hezbollah in Libanon en Hamas op de Gazastrook. Volgens *The Washington Post* werkt de Iraanse Revolutionaire Garde al sinds augustus met de beide terroristische organisaties samen om een gezamenlijke grootscheepse aanval op Israël voor te bereiden. Iran ontkent intussen elke betrokkenheid.

De terroristen kunnen zich overal ophouden en je bent nergens veilig

Het Arabische nieuws geeft meer informatie en schokkende beelden. Er zijn waarschijnlijk 160 Israëliërs gekidnapt, vertelt de nieuwslezer. Bejaarde Israëliëse vrouwen, moeders met baby's en kleine kinderen worden als jachttrofeeën langs uitzinnige menigtes door de straten van Gaza gereden. Een naakte Israëliëse vrouw ligt op een tender en wordt bespuugd en geslagen. In de steden op de Westoever, Ramallah, Jenin, Nablus, breken opstanden tegen het Israëliëse leger uit. De groene Hamas-vlag wappert alom.

Als volkeren gewond raken door de dreiging van uitroeiing, overheersing of bezetting, zoals de joden en de Palestijnen, en als een democratie vooral geldt voor een meerderheid en niet voor een minderheid, en als grote groepen Palestijnen in Gaza en op de Westoever onder uiterst moeilijke omstandigheden moeten leven, lijkt een oorlog evident, maar dat rechtvaardigt niet de huidige barbaarse en wrede acties tegen burgers waaronder kinderen en baby's.

In Israël raken mensen in paniek. Berichten zijn niet geverifieerd en er is geen instantie die duiding geeft aan de beelden en data die ons overspoelen. De meldingen van terreuracties, de militaire acties, foto's van de slachtoffers en van de daders voelen zwaar, maar hebben een verslavend effect: je bent bang om iets te missen, want het gebeurt in je achtertuin; de terroristen kunnen zich immers overal in het land ophouden en je bent nergens meer veilig. Israëliëse veiligheidsdiensten vermoeden dat Hamas-militanten nog steeds vanuit de Gazastrook al dan niet via tunnels Israël binnendringen. Het dodental loopt op van twintig naar honderd, vijfhonderd, achthonderd en morgen zijn het er meer. Israëliëse ziekenhuizen bezwijken onder de toevloed van de duizenden gewonden. Ik krijg appjes van foto's van vermiste kinderen en jongeren met het opschrift 'Heb je mijn dochter gezien?'.

Premier Benjamin Netanyahu en de oppositieleiders van Yesh Atid, Yair Lapid, en de Nationale Eenheidspartij, Benny Gantz, proberen een noodregering te vormen, maar de oppositie wil de religieuze en nationalistische ministers – met name Ben Gvir en Smotrich – er niet in en de onderhandelingen blijven al twee dagen zonder resultaat.

In de ruim twintig jaar dat ik hier werk heb ik de Israëliërs nooit zo ontredderd gezien. Na de vele maanden van het protest tegen de voorgestelde rechtshervorming van de regering-Netanyahu lijkt de operatie van de Palestijnse vrijheidsstrijders het laatste strootje dat de kamelenrug breekt, zoals men in het Hebreeuws zegt. De mythe van het sterkste en kleinste leger ter wereld dat Israël altijd zal verdedigen is aan diggelen. Na de aankondiging van tegenoperatie 'Zwaarden van staal' is Israël een luchtoffensief tegen Gaza gestart, maar het leger zit in een zeer moeilijke positie omdat het niet weet waar de gegijzelden zitten.

Bovendien vreest men dat bij een te rigoureuze optreden Hezbollah, dat veel beter bewapend is dan Hamas en over lange-afstandsraketten beschikt en vanuit Libanon al raketten en artillerie op de

Golanhoogte heeft afgevuurd, zich volledig in de oorlog zal mengen. Netanyahu raadt de burgers in Gaza aan een 'veilig heenkomen' te zoeken, maar waar moeten ze naartoe in de afgesloten openluchtgevangenis die Gaza is? Gaza ligt onder totale blokkade. Er zijn al vierhonderd Palestijnse doden gevallen. Israël overweegt een grondoffensief om Gaza 'schoon te kammen', te ontdoen van Hamas-strijders en de gegijzelden op te sporen, maar de prijs aan beide kanten in de vorm van slachtoffers zal enorm zijn.

De vraag blijft waarom Hamas zoveel Israëlische gegijzelden in Gaza gevangen houdt. De meest voor de hand liggende reden is dat Hamas aanstuurt op een ruil met Palestijnse gevangenen in Israël. Het Israëlische beleid is er altijd op gericht geweest om gekidnapte burgers coûte que coûte terug naar huis te brengen. Maar Hamas heeft intussen laten weten dat onderhandelingen met Israël niet mogelijk zijn. Er wordt in Israël nog over een ander, veel zwarter scenario gefluisterd, dat Hamas de gegijzelden al dan niet voor een deel standrechtelijk zal executeren.

Intussen gaan de raketaanvallen door en komen ze dichterbij. Er zijn meldingen uit Sderot, Ofakim, Tel Aviv, Raänana en één raket belandt in het veld achter het dorp waar ik woon. Terwijl ik dit schrijf, klinkt in de verte geknetter en geplof als illegaal vuurwerk op oudejaarsavond en vliegen de straaljagers af en aan.

Hoe heeft het zo ver kunnen komen? vragen mijn kalmeringsmiddelen slikkende buurvrouw en vele Israëliërs zich af. De inlichtingendienst heeft het leger niet gewaarschuwd en er waren zelfs drie eenheden van het zuiden naar de Westoever overgeplaatst, waardoor het zuiden onderbemand was. De legerleiding dacht dat Hamas de laatste tijd erg terughoudend was en geen oorlog wilde. Het leger had niet door dat er al vele Hamas-infiltranten in Israël zaten en kwam daar pas achter via berichtjes op sociale media.

Israël en Gaza staan in brand. Ik zet een stoel in de paniekkamer om de veiligheidsdeur te kunnen barricaderen en kijk op mijn mobiel of ik al een appje van mijn schoonzoon heb ontvangen. Maar dit is slechts een kleine anekdote in het grote verhaal waarin op dit moment achthonderd Israëlische en vierhonderd Gazaanse doden zijn gevallen en ruim 2200 Israëlische gewonden, 160 gekidnapte en in Gaza gevangengehouden mensen en 123.000 ontheemde Gazanen. Dit verhaal dat op een luie, zonnige zaterdagochtend begon, kent geen einde.

(2) Bericht uit Israël

De zevende dag

Hoe moet je deze strijd oplossen? De Israëlische burgers die Simone Korkus spreekt zijn veel duidelijker dan hun regering: dit is geen oorlog tussen de twee volken. Het is de strijd tegen de jihadistische terroristische organisatie Hamas.

[Simone Korkus](#)

13 oktober 2023

Israëlische tanks opgesteld bij de grens met de Gazastrook. © Jack Guez/ AFP/ ANP

Op de zevende dag na zwarte zaterdag, de dag waarop honderden Hamasstrijders Israël infiltrerden en een massaslachting aanrichtten, zijn Israëliërs in diepe rouw. Iedereen heeft wel een familielid of vriend verloren, of kent een vermiste. Tijd voor reflectie is er niet want er zijn permanent raketaanvallen.

Ik moet dit verhaal twee keer onderbreken vanwege een luchtalarm. Sinds gisteren wordt ook het noorden door Hezbollah uit Libanon aangevallen. Op instructie van de Home Front Command heb ik voor 72 uur water en eten in huis gehaald en een legereenheid is vlak bij het dorp gestationeerd. Israël bombardeert de Gazastrook aanhoudend en heeft de stroomleverantie – Israël levert vijftig procent van het stroomverbruik, de rest wordt plaatselijk door zonnepanelen en een Gizaanse elektriciteitscentrale opgewekt – gestaakt. Gaza heeft nog ongeveer twee weken stroom.

Alsof het over de uitslagen van een voetbalwedstrijd gaat, verschijnen de oplopende dodentallen boven in de nieuwsuitzending: 1300 Israëliërs tegen 1500 Gazanen. Er heerst speculatie en consternatie want niemand weet wat de volgende stap van de Israëlische regering of de plannen van

Hamas en Hezbollah zullen zijn. Na dagen onderhandelen is een oorlogskabinet geïnstalleerd, maar de ministers komen nauwelijks in beeld. Hoe moet je deze strijd oplossen? De Israëlische burgers die ik spreek zijn veel duidelijker dan hun regering: dit is geen oorlog tussen de twee volken. Het is de strijd tegen de jihadistische terroristische organisatie Hamas.

Rabbijn Avi Dabush uit kibboets Nirim, een plaatsje aan de grens met Gaza dat op zaterdag 24 uur door Hamasstrijders werd beschoten, is nog steeds hevig aangedaan. 'Ik werd om half zeven wakker van schoten en geschreeuw. We wisten niet wat er aan de hand was, maar samen met mijn vrouw en twee dochters renden we voor ons leven naar de paniekkamer in huis en hielden ons doodstil. Voor het raam stonden mannen die in het Arabisch schreeuwden dat ze Hamassoldaten waren. Ik appte andere families die zich ook verborgen hielden. Mensen vertelden me wanhopig dat hun huis in brand stond terwijl ze in de paniekkamer opgesloten zaten. Een echtpaar met een baby van tien dagen smeekte om hulp omdat hun kindje aan het stikken was en ze niet wisten wat ze moesten doen: binnenblijven of naar buiten rennen. De situatie was ernstig, maar we verwachtten de politie en het leger binnen tien à twintig minuten. Toen hulp uitbleef werden we wanhopiger. De schoten, het geschreeuw en gegil buiten hielden aan. Het werd steeds benauwder in onze schuilplaats, mijn handen waren nat en de watervoorraad raakte op.'

Dabush zucht want de herinneringen zijn te zwaar en te recent, maar bijna dwangmatig gaat hij verder. 'Na acht uur werd er op de deur gebonsd. We hielden onze adem in. Ik dacht: dit is het einde. Toen zei iemand in het Hebreeuws dat we binnen moesten blijven. We begrepen dat het Israëlische soldaten waren.' Dabush zat nog twee uur opgesloten totdat hij met de andere kibboetsleden naar een centrale plek werd gebracht. Intussen werd er elders in de kibboets nog steeds gevochten. Acht uur later werd hij eindelijk geëvacueerd.

Nog maar net uit de hel waarschuwt Dabush de regering: 'Hamas heeft gekozen om zich als IS en al-Qaeda te gedragen, en dat kwaad moet worden bestreden, maar het doel is niet wraak. Ik heb ook Palestijnse vrienden die geschokt zijn. We zullen Hamas tactisch moeten aanpakken en een nieuwe regering moeten installeren. Dat kost tijd. Ik ben tegen een grootscheepse operatie waarbij onschuldige Gazanen worden gedood. Dat schaadt onze moraal, bezorgt veel leed en creëert een nieuwe generatie die ons haat.'

Julia Chaitin, een sociaal-psychologe uit kibboets Urim, zo'n vijftien kilometer ten zuiden van Nirim, dat als door een wonder gespaard bleef van de wreedheden, onderschrijft Dabush' advies. 'Ik ben al veertig jaar vredesactiviste en werk met Gazanen. Ik dacht dat het bestuur van Gaza onze partner kon zijn, maar sinds zaterdag is Hamas het pad van dood en verderf ingeslagen en alle Israëlische en Gazaanse burgers zijn slachtoffer. Onlangs deed ik voor mijn werk een enquête onder de Israëlische bevolking. De meerderheid is niet tegen Gazanen maar doodsbang voor Hamas.'

Hoe de overheid dit probleem kan oplossen, weet Chaitin niet. 'Ik denk dat de internationale wereld in plaats van de oorlogen te steunen een veilig en normaal leven voor alle burgers in dit gebied moet bevorderen. Als psychologe wil ik mijn patiënten niet trainen hoe ze bij een raketaanval moeten ademen. Ik wil dat er geen raketaanvallen meer zijn.'

Dat klinkt humaan en lovend, maar hoe kun je Hamas bestrijden en tegelijkertijd de Gazaanse bevolking sparen? Dat vraag ik vriend en mensenrechtenadvocaat Itay Mak, die vele Palestijnen in zijn clientèle heeft. Israëls oproep aan de Gazanen om het noorden te evacueren, duidt mogelijk op een grondoffensief. Nu Hamas weigert om zijn burgers te evacueren en in het zuiden de Egyptische grensovergang op slot is, leidt dat in het dichtstbevolkte gebied ter wereld toch tot een slachtpartij?

Mak ziet het somber in en doet een dringend appel aan de internationale wereld om in te grijpen. 'Israël heeft van de internationale gemeenschap de steun gekregen om tot het uiterste te gaan. Dat is levensgevaarlijk voor Israëliërs en Gazanen. Als de internationale gemeenschap niet onmiddellijk optreedt, escaleert deze situatie. Hezbollah zit op het vinkentouw en zal Israël aanvallen. De enige mogelijkheid is dat Hamas zich onder enorme internationale druk terugtrekt uit Gaza en de Palestijnse autoriteiten het overnemen.'

Maks enige wapen is het recht en hij heeft een verzoek aan de VN-commissie voor vermisten ingediend en verzamelt bewijsmateriaal voor de oorlogsmisdaden die nu plaatsvinden. 'Die komen ook aan de Israëliëse kant voor. Een goede Palestijnse vriend is net in de Westoever door een kolonist doodgeschoten. Er gaan geruchten dat de joods-terroristische Price Tag-organisatie grootschalig terreurdaden in de Westoever gaat plegen. Ik heb de regering hierover al geïnformeerd.'

Ik opper dat met buitenlandse interventie mogelijk een staakt-het-vuren en gevangenuitwisseling met Hamas tot stand kan komen, maar Mak schudt zijn hoofd. 'Je moet een onderscheid maken tussen Hamas en de Palestijnen. Europese mensenrechtenorganisaties zien Hamas vaak als een legitieme verzetsgroep, maar ze begrijpen niet dat het een jihadistische organisatie is die door Iran wordt gesponsord en ten doel heeft om het hele Palestijnse gebied, inclusief Israël, te beheersen en een genocide uit te voeren tegen de joden en iedereen die weigert onder een islamitische dictatuur te leven – dus ook vrijzinnige Palestijnen. Dit blijkt uit het officiële Hamas-protocol en wordt door de militaire vleugel en de Hamas-ambtenaren bevestigd. De geest is nu uit de fles en er valt niet te onderhandelen over vrede. De internationale wereld heeft de blokkade van Gaza, de extreme armoede van de bevolking en Israëls oorlogsmisdrijven jarenlang gedoogd. Aan de andere kant heeft ze door voortdurende humanitaire hulp via Hamas de situatie kunstmatig in stand gehouden. Het wordt tijd dat ze gaat optreden.'

Zie jij nog een toekomst hier? vraag ik Mak, al is die vraag misschien prematuur. Hij glimlacht. 'Niemand zal dit gebied verlaten. Als twee beurs geslagen strijders zullen Israëliërs en Palestijnen elkaar waarschijnlijk blijven toetakelen totdat ze eindelijk beseffen dat ze aan elkaar vastgeklonken zitten. Ze hebben geen keus.'

Op de zevende dag na zwarte zaterdag weten we hoe deze oorlog is begonnen, maar het einde is nog lang niet in zicht.

(3) Bericht uit Israël

De twaalfde dag

Terwijl in joods Israël de angst, pijn, dreiging en haat die Hamas voor veel Israëliërs symboliseert tot een sterker wordend nationalisme leiden, worden Israëlische Arabieren bedreigd, gebasht en met groot wantrouwen behandeld. Ze zijn doodsbang en ze worden niet beschermd.

[Simone Korkus](#)

19 oktober 2023

Leden van de Israëlische politie in een flatgebouw in Taibeh, een Arabische stad in centraal Israël, waar op 23 september 2021 een brand werd gemeld. Sommige bewoners klaagden toen al dat de politie alleen komt opdagen als er een incident is, en verder niet patrouilleert in de Arabische straten © Redux / The New York Times Syndication / ANP

Op de twaalfde dag na zwarte zaterdag lijkt de strijd tussen Hamas en Israël feller dan ooit. Hezbollah, Syrië en Iran staan volledig achter Hamas en dreigen met een oorlog. Sinds het bericht van de ontploffing in een ziekenhuis in Zeytun in Gaza, waarbij meer dan vijfhonderd slachtoffers vielen en waarvan Hamas en Israël elkaar de schuld geven, hebben Jordanië, Qatar en Egypte afstand genomen van Israël. Daartegenover staat dat Israël gesteund wordt door de Verenigde Staten, Duitsland en Groot-Brittannië.

Tussen die twee vuren zitten de ruim twee miljoen Palestijnse inwoners van Israël – ik noem hen Israëlische Arabieren om het onderscheid met de Palestijnse inwoners van Gaza en de Westoever te verduidelijken. Terwijl in joods Israël de angst, de pijn, de dreiging en de haat die Hamas voor veel Israëliërs symboliseert tot een sterker wordend nationalisme leiden, de huizen in het hele land gekleed zijn in Israëlische vlaggen (vlaggen die men twee weken geleden nog meedroeg in het protest tegen de regering) en het Israëlische journaal op de perskamer van de legernieuwsdienst

begint te lijken, worden Israëlische Arabieren bedreigd, gebasht en met groot wantrouwen behandeld. Ze zijn doodsbang en ze worden niet beschermd.

De Israëlisch-Arabische Naama – ze heeft mij verzocht om haar echte naam en woonplaats niet te vermelden – woont in een gemengde joods-Arabische stad in Israël. Ze is een zelfstandige vrouw van 55 met een fulltimebaan, maar is zo bang dat ze sinds het uitbreken van de oorlog nog nauwelijks buiten komt; ook niet om bij een luchtalarm in de gemeenschappelijke shelter met Joodse burens te gaan zitten. ‘Als ik even in de supermarkt kom, kijken de joodse klanten me aan alsof ik de vijand ben. Ik zie de haat in hun ogen. Voor hen ben ik het kwaad, de andere kant.’

Ook op andere manieren wordt aan Naama duidelijk gemaakt dat ze niet welkom is. Ze heeft van haar werkgever te horen gekregen dat ze voorlopig niet meer op het werk hoeft te komen. Haar joodse collega's werken nog door. Naama, die joodse en Arabische vrienden en burens heeft, is geschokt door de gruweldaden op onschuldige Israëlische burgers op zwarte zaterdag maar ze is ook woedend over Israëls bombardementen op Gaza. Haar empathie gaat uit naar het leed van de nabestaanden aan beide kanten. Er zijn inmiddels 1300 Israëlische slachtoffers, 199 gegijzelde Israëliërs in Gaza. In Gaza is het dodental opgelopen tot boven de drieduizend.

‘Vergeet niet dat er ook zeventig Israëlisch-Arabische slachtoffers zijn gevallen’, zegt Naama, ‘maar daar hoor je niemand over. Vele Israëlische Arabieren moeten nog verwerken wat er gebeurt. Intussen zien we dat er vele Arabieren uit hun huizen worden gehaald en door de politie worden gearresteerd. Als ik heel eerlijk ben zijn we te bang om iets te zeggen.’

Dat blijkt ook als ik meerdere Arabische vrienden vraag om een interview. Niemand wil praten uit angst voor vergelding, legt een vriend uit. Arabische Israëliërs zitten al jaren gevangen tussen een zekere loyaliteit aan Israël, de wens om de bezetting van de Palestijnse gebieden te beëindigen en de strijd om in Israël een recht van zelfbeschikking en erkenning te krijgen. Maar na de massamoord op Israëlische joden van 7 oktober en de oproep van de Israëlische minister-president Netanyahu om Hamas te vergelden, zijn de spanningen en angst groter dan ooit.

De Arabische Knessetleden Mansour Abbas van Ra'Am en Ayman Odeh van Hadash hebben zowel de acties van Hamas als het Israëlisch geweld tegen de Gazaanse burgers afgekeurd en opgeroepen om de gegijzelde Israëliërs vrij te laten en de Gazanen humanitaire hulp te bieden. ‘De Arabieren in Israël betrachten voorbeeldige terughoudendheid tijdens Israëls voortdurende bombardementen op de Gazastrook’, vindt Abbas.

Dat was in 2021 wel anders. Gelijktijdig met het conflict tussen Israël en Hamas braken er in gemengde joods-Arabische steden rellen uit met lynchpartijen, doodslag, mishandelingen, vernielingen, brandstichting en plunderingen over en weer. Itamar Ben-Gvir – de Israëlische minister van nationale veiligheid, die twee jaar geleden nog riep dat hij de Al-Aqsamoskee zou bestormen – zei deze week dat hij een nieuwe Arabische geweldsgolf in de gemengde steden verwacht en dat hij de politie heeft opgeroepen om zich op rellen voor te bereiden.

Denk je dat die oproer weer gaat losbarsten, vraag ik Alin Nassra (22) uit het Arabische stadje Abu Snan in het noorden van Israël. Nassra is derdejaars studente vrouwenrechten en genderstudies en lid van de studentenraad van de universiteit van Tel Aviv. Ze nam in 2021 deel aan de demonstratie voor de rechten van de Palestijnen. ‘Dit is opruiende en gevaarlijke taal van Ben-Gvir. Arabische deelname aan demonstraties lijkt geen optie want de overheid is in oorlogsmodus en legitimeert het gebruik van zwaar geweld. Bovendien staan ultrarechtse joodse burgers nu op scherp en er is weinig voor nodig om vechtpartijen uit te lokken.’

Nassra heeft van jongsaf deelgenomen aan co-existentieprojecten met joodse jongeren, waar ze elkaars vaak pijnlijke narratief hoorden. Op de universiteit had ze zowel joodse als Arabische vrienden. Maar dat is sinds 7 oktober in een klap veranderd. Ze beschrijft de nachtmerrie die volgde. 'De avond voor de aanslag van Hamas op Israël zat ik nog met mijn joodse en Arabische medestudenten in een bar in Tel Aviv wat te drinken. Een dag later kreeg ik dreigementen via Telegram van onbekende joodse burgers met teksten als: "We gaan naar iedere stad en elk dorp waar Arabieren wonen en zullen ze vermoorden en verminken." In de Facebookgroep van de studenten waar men doorgaans studiezaken bespreekt en praktische gegevens, zoals beschikbare studentenkamers, uitwisselt, verschenen ineens posts met: 'Waar zijn de Arabische studenten? Ze zijn zeker bij Hamas?' En: 'Ik heb posts gezien van Arabische studenten die Hamas steunen.' Ook joodse influencers en studentengroepen maakten zich schuldig aan het uitschelden van Arabieren voor terroristen, lafaards en infiltranten.

'Een joodse medestudente postte ineens op mijn Facebookpagina: dit is een Arabier. Ze moet verbannen worden van de universiteit. Iemand antwoordde: hoe kun je een Palestijn in de studentenraad toelaten? Ga maar in Gaza werken. Ik vroeg de studenten wat ze van mij wilden zodat de intimidatie zou stoppen. Moest ik Hamas afwijzen? Maar ik kreeg geen antwoord', vertelt Nassra.

Ze diende een klacht in bij het universiteitsbestuur over het gedrag van haar medestudenten. De volgende dag kregen zij en andere Arabische studenten tot hun stomme verbazing een mail van de universiteit. Hun studie werd gestaakt en ze waren niet meer welkom omdat ze de terreur zouden steunen. De universiteit beriep zich op onschuldige appjes met teksten als 'God help ons.'

Joodse vrienden die enkele dagen eerder nog met Nassra aten en dronken, werden ineens haar vijanden. 'Die sfeer is er in het hele land. Gisteren werden Arabische werkers uit Taibeh ontslagen door een joodse maatschappij. De enige reden die de werkgever opgaf was dat hij geen Arabieren meer wilde. We worden uitgesloten van hogere studies en het ergste is dat we geen rugdekking hebben. Er is niemand die onze veiligheid en belangen beschermt. Het lijkt me moeilijk om ooit nog naar de universiteit terug te gaan; er is geen Arabische universiteit in Israël.'

Arabieren hebben nu twee gezichten en gedachten, een voor de joodse Israëliërs en een voor het eigen volk, maar ook daar is men voorzichtig want uitgesproken kritiek op de eigen gemeenschap of sympathie voor Israël kan worden bestraft. Als een Arabier een kritisch stuk over Israëls acties in Gaza op sociale media zet, loopt hij het risico dat hij op verdenking van opruiing gearresteerd wordt. Maar bekritiseert hij Hamas of heeft hij pro-Israëliërs sympathieën, dan volgen represailles.

De winkel van Ala, de fietsenmaker uit het Israëliërs-Arabische Taibeh, werd enkele dagen geleden platgebrand omdat Ala vijftig fietsen aan joodse overlevenden uit het zuiden had geschonken. In het noorden werd een busje beschoten van Arabische eigenaren die het leger steunden. De daders komen waarschijnlijk uit de eigen gemeenschap. Het is een wereld waarin zowel Shabak als Arabische of Palestijnse militanten meeluisteren.

'Mensen zien niet dat het verhaal twee kanten heeft', zegt Nassra. 'Ik vind het vreselijk wat de joden in de plaatsjes in het zuiden is aangedaan. Het is zwaar om onder constante raketaanvallen te leven en het Israëliërs dodental te zien oplopen naar 1300. Het is ook schokkend om de slachtoffers in Gaza te zien. Ik kan me zelfs nog de angst, haat en wraakgevoelens voorstellen. Maar de huidige vijandige sfeer is erg verontrustend en vernietigt alles. Wij, Arabieren, zitten net zo goed midden in een oorlog waar we niets aan kunnen doen. Ik wil dat deze oorlog stopt en de vermiste Israëliërs terugkomen. De Israëliërs en de Gazanen moeten nu de tijd krijgen om hun doden te herdenken. Ik

voorzie een hele sombere toekomst waarin Israëliische Arabieren het kind van de rekening worden met nog meer arrestaties, mishandelingen, uitsluitingen.'

Denk je eraan om te vertrekken, vraag ik Nassra. Ze kijkt verbaasd aan en schudt dan haar hoofd. 'Waar moet ik naartoe? Ik heb geen ander land.'

De Amerikaanse journalist Brooks Atkinson zei in 1951: *'After each war there is a little less democracy to save.'* Het einde van deze oorlog is nog niet in zicht.

(4) Bericht uit Israël

De zevendaagse rouwperiode

In Nederlandse praatprogramma's trekken BN'ers, die zich opwerpen als deskundigen over de oorlog tussen Israël en Hamas, conclusies. De feiten liggen toch op tafel? Maar als je er middenin zit ligt de werkelijkheid ietsje ingewikkelder.

[Simone Korkus](#)

23 oktober 2023

Foto's van slachtoffers van de Hamas-aanval op Israël op 7 oktober worden getoond op lege stoelen in een tentoonstelling in het Smolarz Auditorium van de Universiteit van Tel Aviv© Ohad Zwigenberg / ANP

Een plek behoort voor altijd toe aan degene die er het meest aanspraak op maakt, die hem zich het obsessiefst herinnert, hem van zichzelf losrukt, vormgeeft, weergeeft, er zo radicaal van houdt dat hij hem opnieuw maakt naar zijn eigen evenbeeld. Aan die tekst van Joan Didion uit *The White Album* moest ik deze week meerdere keren denken.

Ik bezoek tijdens de sjiva – de zevendaagse rouwperiode – de familie van Adi Margalit, een meisje van 19 dat op 7 oktober tijdens de rave party in het zuiden door Hamasstrijders is doodgeschoten. Samen met de moeder van Adi heb ik in het verleden vrijwilligerswerk gedaan voor kinderen in het dorp, ook voor Adi. De woonkamer is benauwd, vol met mensen die ik niet ken en die in groepen geanimeerd staan te praten. De dood moet even overstemd worden. Ik pers mij met een kop koffie en een broodje tussen de twee oma's op de bank. Zelfs smart en rouw hebben een hiërarchie. 'Het verlies van een echtgenoot is erg', zegt de ene oma die twee jaar geleden haar man heeft verloren. Ze kijkt me met lege ogen aan. 'Als je kind wordt vermoord is dat een afschuwelijk onoverkomelijk

verlies, maar als je je kleinkind moet begraven dan is dat niet te begrijpen. Ik voel helemaal niets meer.'

De andere oma, kort haar met een rastastaartje en piercings, is militanter en woedend. 'Een grondoffensief gaat er komen', zegt ze. 'Joden vechten zich nog liever dood dan dat ze hun land opgeven.' Er wordt geknikt door de andere bezoekers. Hier is de pijn zo rauw, de wond zo groot dat oog om oog, tand om tand de enige weg lijkt te zijn. 'Maar denk eens aan al die nieuwe slachtoffers, jongeren en kleine kinderen, die nog zullen vallen bij een grootscheeps grondoffensief. Het lot van de ruim tweehonderd gegijzelden hangt aan een zijden draadje. Aan beide kanten, Joden en Gazanen, wordt het leed, het verdriet en mogelijk de haat alleen maar groter', zeg ik zacht. Ik begrijp onmiddellijk uit de blikken die andere bezoekers me toewerpen, dat ik dit als buitenlander volstrekt niet mag begrijpen, en maar beter mijn mond kan houden. 'Je hebt het over Satan', zegt oma, duidend op Hamas. 'Met Satan valt niet te onderhandelen.'

Ik rij door een checkpost met bewapende bewakers naar het Israëlische stadje Kfar Jona en ontmoet de moeder van een meisje die de rave in de Negev heeft overleefd. Ze is het Joodse nichtje van mijn Palestijnse vriend, die uit een samengestelde Joods-Palestijnse familie komt. Nee, het meisje zelf is te bang om buiten te komen en met vreemden te praten, vertelt haar moeder. Het is een uitzonderlijk stille middag. De laatste twee weken was de lucht gevuld met het gebrom van straaljagers, maar nu hoor je alleen het gekraai van papagaaien in een eenzame palmboom, het geruis van de wind in de acacia's en op de achtergrond het gezoem van de Israëlische nieuwszender, die hier de hele dag aanstaat. De rust is schone schijn. Israël heeft de omvang van de helft van Nederland, en tien kilometer verder, aan de andere kant van de afscheidingsmuur in de Westoever, wordt in Tul Karem zwaar gevochten tussen Hamasleden en Israëlische soldaten. Op een afstand ongeveer net zo groot als Den Haag-Den Helder vallen de door Hezbollah afgevuurde raketten en vanuit het zuiden worden af en toe raketten op deze regio afgevuurd. Een ervan belandde in een open veld in de buurt.

'Weet je wat zo absurd is?' zegt de moeder. 'Ik vroeg haar waarom ze niet veel eerder van die rave gevlucht was, want er waren eerst raketaanvallen en het luchtalarm en de Hamasstrijders betraden pas later het veld en schoten iedereen lukraak dood. Weet je wat ze antwoordde? Dat de jongeren zo gewend waren geraakt aan luchtalarmen, dat ze er geen acht op sloegen. Onze kinderen zitten in een absurde wereld waarin raketaanvallen zo iets zijn als: oh, bij ons sneeuwt het.'

Op de terugweg hoor ik minister van Defensie Yoav Gallant op de Israëlische autoradio uitleggen dat de oorlog zich in drie stadia zal voltrekken, alsof hij het over drie bedrijven van een toneelstuk heeft. In de eerste fase is er een luchtoffensief met daarna een grondoffensief. In de tweede fase zal het leger met een lagere intensiteit de haarden van Hamas elimineren. In fase drie zal Israël zich terugtrekken uit Gaza en er zal een nieuw veiligheidsregime voor Gaza en een veiligheidssysteem voor Israël worden gecreëerd. We zitten nu in de countdown voor het grondoffensief. Intussen zijn twee Amerikaans-Israëlische gijzelaars door Hamas vrijgelaten.

Via Zoom spreek ik de Nederlandse Yucha Engel, de opa van de in Gaza gegijzelde Ofir. De 17-jarige Ofir was op 7 oktober op bezoek bij zijn vriendinnetje in kibboets Be'eri, in het noordwesten van de Negevwoestijn, enkele kilometer van de grens met Gaza. Toen er om half zeven raketaanvallen waren, doken Ofir, zijn vriendinnetje, haar ouders en drie zusjes de safe room in. Maar die was niet bestand tegen Hamasstrijders met machinegeweren. De hond werd doodgeschoten en de familie naar buiten gesleurd. Om half twee werden Ofir en de vader op een truck gehesen. De vrouwen vluchtten de bosjes in en bleven doodstil zitten totdat het leger laat in de avond verscheen.

Yucha weet niet wat hij van het grondoffensief en de vrijlating van de Amerikaanse gegijzelden moet denken. 'We zijn in de war, doodsbang en weten niet waar Ofir is, of hij nog leeft, of hij gezond is', zegt hij in vloeiend Nederlands. 'Er zijn 201 gegijzelden in Gaza waaronder mensen van tien verschillende nationaliteiten. Wij kunnen niets doen en moeten erop vertrouwen dat de overheid en het leger de juiste beslissingen nemen.'

Yucha ergert zich aan Nederlandse pers die vermeldt dat Ofir binnen drie dagen de Nederlandse nationaliteit kreeg terwijl hij al gegijzeld was in Gaza, alsof dat de grootste scoop is. In deze precaire situatie weet je niet wat de positie van Ofir kan schaden. De berichten zijn ook niet terecht, want de familie was allang bezig om Nederlandse paspoorten aan te vragen. Yucha komt van moederskant uit een oud Nederlands geslacht, de Nabarro's, dat teruggaat tot de zestiende eeuw. Zijn vader kwam in 1938 als Joodse vluchteling naar Nederland waar hij Yucha's moeder ontmoette. In 1942 werd hij Nederland uitgezet omdat hij het woord Scheveningen niet kon uitspreken en belandde vervolgens in Auschwitz, dat hij overleefde. Hij trouwde met zijn jeugdliefde en vertrok in 1946 naar Palestina waar Yucha twee maanden later geboren werd.

'We komen vaak in Nederland, waar mijn broer woont en we vrienden hebben. Kortom, we leven met Nederland.' Dan zucht hij en zijn stem wordt heel serieus. 'Geloof me, als jouw kind gekidnapt is, wil je er alles aan doen om hem vrij te krijgen. We zijn heel blij en dankbaar dat de Nederlandse ambassade de paspoortaanvraag voor Ofir kon versnellen.'

Of het zal helpen, weet Yucha niet, maar een ding weet hij zeker. 'We willen Ofir terug. We willen de 201 gegijzelden terug.'

's Avonds zie ik op het nieuws de platgebombardeerde straten in Gaza. Duizenden Gazanen vluchten naar het zuiden van de Gazastrook, een humanitaire ramp tegemoet. In een Nederlands praatprogramma trekken BN'ers, die zich opwerpen als deskundigen over de oorlog tussen Israël en Hamas, conclusies. Heftige verschillen tussen pro-Israëliërs en pro-Palestijnen over wat waar is en wat niet worden op de buis uitgevochten. Is de bezetting van de Palestijnse gebieden de aanleiding voor de slachtpartij van 7 oktober? Is het ziekenhuis in Zeytun in Gaza ontploft door een Gazaanse raket of een Israëliërsche? De feiten liggen toch op tafel?

Maar als je er middenin zit ligt de werkelijkheid ietsje ingewikkelder. Begrijpen en begrip voor iets hebben, proberen te begrijpen en beoordelen zijn verschillende dingen die in zo'n discussieprogramma door elkaar worden gehaald.

Een plek behoort voor altijd toe aan degene die er het meest aanspraak op maakt, maar wat is de prijs? Als ik eerlijk ben weet ik na mijn vorige ontmoetingen even helemaal niet hoe en wanneer dit zal eindigen en hoe de wereld er voor Israëliërs en Palestijnen zal gaan uitzien. Een ding is voor mij duidelijk. Er zijn geen winnaars in deze oorlog, alleen verliezers. De grootste verliezers zijn de ouders en grootouders die hun eigen kinderen begraven.

(5) Bericht uit Israël

Israël – overlevenden in Tel Aviv

‘Oma, kom je me halen? Mama en papa zijn dood’

Simone Korkus werkt al twintig jaar als correspondent in Israël om de Israëlische en Palestijnse kant te duiden. Maar hoe leg je nu verslag van het geschreeuw, de luchtalarmen, schoten, explosies, de martelingen en slachtpartijen, de hel van dit moment?

[Simone Korkus](#)

1 november 2023 – verschenen in [nr. 44](#)

Begravenis van dokter Daniel Levi Ludmir, die gedood werd tijdens het helpen van gewonden na de Hamas-aanval. Tel Aviv, 15 oktober © Leon Neal / Getty Images

Luister naar dit artikel

[Meer luisterverhalen](#)

In de lobby van het luxueuze Dan-hotel dicht bij het strand in Tel Aviv lijkt het of ik in een absurdistisch toneelstuk van Samuel Beckett terecht ben gekomen. Een kamer kost hier normaliter zo'n vierhonderd euro per nacht, maar nu het oorlog is wordt het hotel bevolkt door massa's rusteloze Israëlische vluchtelingen. Aan de zijkant groepjes kibboetsleden, die op zwarte zaterdag 7 oktober aan de dood zijn ontsnapt, onderuitgezakt in de designer leunstoelen en banken. Op de voorgrond een nerveuze rij inwoners van Kirjat Sjmona uit het noorden van Israël – gevlucht voor de raketaanvallen van Hezbollah – onwennig met trolleys en plastic zakken bij de speciale incheckbalie. Bij de liften kijken Thaise arbeidsmigranten uit de getroffen plaatsen in de Negev-woestijn verlegen lachend en verdwaasd om zich heen. Ze horen nergens bij en lijken niet te begrijpen wat er gebeurt.

Intussen spelen gillende kinderen tikkertje tussen de benen van de volwassenen en zie ik door het grote vitrineraam tot mijn stomme verbazing twee trouwauto's met bruid en bruidegom en versierd met strikken en bloemen luid toeterend voorbijrijden. 'Als je eenmaal een trouwdatum hebt vastgelegd kun je in het joodse geloof de trouwerij niet verzetten. Zelfs niet in een oorlog', zegt een vrouw naast me die mijn blik volgt. Uit een open hal grenzend aan de lobby klinken flarden hiphopmuziek en kindergelach, een feestje voor de kinderen uit het getroffen plaatsje Sderot. Volgens het mededelingenbord bij de ingang zijn de vluchtelingen hier strikt ingedeeld: Sderot, zalen A, B, C; Kfar Aza, zaal D; Kirjat Sjmona, zalen E t/m K.

Hoog boven al het tumult en gedrang zitten op de overloop naast de vide van de eerste verdieping de overlevenden, de getraumatiseerden, de familieleden van de doden en van de gegijzelden uit Kfar Aza in een grote kring. In kibboets Kfar Aza, die 72 jaar geleden werd opgericht door joodse immigranten en vluchtelingen uit Egypte, zijn op zwarte zaterdag honderd inwoners gedood. Iedereen hier heeft wel iemand verloren. Iedereen heeft een verhaal te vertellen.

De 73-jarige Varda Goldstein heeft gisteren haar zoon Nadav (46), triatleet en directeur van een plasticfabriek, en haar kleindochter Jam (19) begraven. Ze spreekt de kring bijna toonloos toe. 'Toen de Hamas-leden om half zeven de kibboets binnendrongen liepen Nadav en Jam, die soldaat was, de woonkamer in en probeerden de Hamas-leden buiten het huis te houden. Mijn schoondochter Chen en de drie jongere kinderen zaten intussen in de safe room. Ze belden het leger en vroegen via de groepsapp om hulp. Rond de middag werd de verbinding verbroken.' Toen de soldaten tegen de avond de kibboets binnenkwamen vonden ze de lichamen van Nadav en Jam in de woonkamer. Chen en de andere kinderen werden vermist.

'Ik kreeg pas na vier dagen bericht dat mijn schoondochter en de drie andere kinderen gegijzeld worden in Gaza', vertelt ze. 'Ik kan nu niet rouwen om mijn kind en kleinkind want we moeten de gegijzelden terugkrijgen. Ik heb geen huis meer. Ik heb zelfs geen portemonnee of pinpas. Maar verwoeste huizen, opgeblazen auto's en verbrande spullen doen er niet toe. De wereld mag de gegijzelden niet vergeten. Ik kan niet nog meer familieleden begraven.'

Van het ene verhaal komt het andere. Een man zucht dat hij al zestig begrafenissen heeft bijgewoond. Een vrouw vertelt dat ze samen met vier andere kibboetsleden door de terroristen in een rij op keukenstoelen werd vastgebonden. 'De Hamas-leden executeerden ons een voor een met een schot in het hoofd. Omdat ik al een hoofdwond had, hield ik me dood. Ze liepen mij voorbij.'

Ik probeer iets te zeggen, maar voel me in deze groep overmand door machteloosheid. Dan zegt de oudere vrouw die naast me zit: 'Op zwarte zaterdag was ik met mijn man op vakantie in Bulgarije toen ik 's ochtends vroeg een telefoontje van mijn negenjarige kleinzoon Michael kreeg. "Oma, kun je me komen halen?" fluisterde hij. Ik zei: "Lieverd, ik ben niet in de buurt. Oma en opa zijn in een ver land. Wat is er? Waar zijn mama en papa?" Hij zei simpel: "Ze zijn dood oma." "Wat?" zei ik. "Mama en papa zijn dood", herhaalde hij. Ik dacht dat hij een spelletje met mij speelde, zoals kinderen dat soms doen en zei: "Lieverd, je bent in de war. Zet je mobiel eens op de camera en laat me papa en mama zien." Dat deed hij en ik zag mijn dochter en schoonzoon in een plas bloed roerloos in de woonkamer liggen. "En waar zijn jullie? Waar is Abigaïl" vroeg ik.'

Abigaïl is zijn zusje van drie. Zijn andere zusje, Amalia, is zes.

"Amalia, Abigaïl en ik zitten in de kast. Abigaïl is hier bij mij", zei hij. Daarop zei ik: "Laat me Abigaïl eens zien?"

Even zucht de vrouw diep en gaat verder. 'Abigaïl nam het mobieltje over en zwaaide naar mij. Ik zag dat haar gezicht vies was en vroeg haar: "Abigaïl wat is die viezigheid op jouw gezicht?" Ze antwoordde: "Oma, Abigaïl is niet vies. Dit is het bloed van mama." Op de achtergrond hoorde ik schoten en Abigaïl rende met het mobieltje in de hand naar buiten. De buurman zag haar, pakte haar op en zette haar bij zijn vrouw en kinderen in de safe room. Zelf ging hij naar de Kitat Konenut, de noodploeg van de kibboets. Later begreep ik dat hij gedood is en zijn vrouw, hun drie kinderen en Abigaïl gekidnapt zijn naar Gaza. Michael en Amalia bleven in de kast zitten en zijn gered.'

De groep valt stil. De sfeer is beklemmend, aangrijpend. Hoe kun je nog betekenis vinden in deze krankzinnige werkelijkheid? Ineens klinkt het langgerekte en aanzwellende geloei van het luchtalarm – de haartjes op mijn armen staan overeind. We hebben nu negentig seconden om dekking te zoeken. Er is even consternatie, want niemand weet waar. 'Onder de trap', roept een jonge man. 'Dat is veilig.' 'Er moet toch een shelter zijn', zegt een vrouw die wegloopt om te zoeken.

Een metalen stem herhaalt eindeloos door de luidsprekers: 'Alarm. Alle gasten moeten hun kamers en de publieke ruimten verlaten en naar de beveiligde ruimten van het hotel gaan. Alarm...'
Employees in hoteluniform verschijnen uit het niets en dirigeren ons in een lange rij naar de veilige gangen in de catacomben. Als we vlakbij het 'boem boem' van de Iron Dome horen die een raket onderschept, beginnen de kinderen te gillen. 'Iemalée (moedertje), ik ben zo bang', zegt een klein meisje met grote zwarte ogen terwijl ze in mijn hand knijpt.

Ik ben twintig jaar geleden in dit land begonnen als correspondent, maar niet als de oorlogsverslaggever die ik nu ben. Ik leef tussen de mensen en ben geïnteresseerd in wat hen beweegt. Ik probeer het nieuws, de analyses, maar ook de echte gebeurtenissen te duiden, deze werkelijkheid vast te houden ook in een tijd dat het land brandt en iedereen in de ban is van zijn trauma's. Ik probeer te begrijpen, de Israëlische en Palestijnse hoofden te ontleden en te beschrijven hoe men hier leeft. Ik ben getuige van de wereldgeschiedenis die nu gemaakt wordt.

Als oorlogsverslaggever verzuip je in de informatie die je van Israëlische en Hamas-zijde overspoelt. Je krijgt uitnodigingen voor Zoom-sessies of bijeenkomsten met deskundigen, je kunt met drones het land verkennen, er zijn filmpjes van Hamas-strijders die mensen doodschieten, Israël toont video's van vreselijke moordpartijen en martelingen door Hamas, er zijn verhalen uit Gaza over de menselijke ellende en wil je in de Israëlische getroffen plaatsen een kijkje nemen en de geur van dood en ontbinding opsnuiven dan kan dat ook.

Tegelijkertijd krijg je via de app van de Home Front Command instructies waar je moet schuilen bij een raketaanval en hoe je bloedingen van zwaargewonden kunt stelpen. Niemand heeft me voorbereid op dit geschreeuw, op de sirenes, luchtalarmen, schoten, explosies, uit de hand gelopen discussieprogramma's en slachtpartijen zoals ik die in mijn carrière als journalist – ook tijdens de Tweede Intifada – nog nooit heb gezien.

In de mediaoorlog lijkt de aandacht te kantelen naar de humanitaire ramp in Gaza, de Israëlische bombardementen, de start van het grondoffensief en de duizenden doden. Ik kan, zoals alle journalisten hier, Gaza niet in, zodat het nieuws steeds uit de tweede hand is. Nu de telefoon- en internetverbinding platliggen, is elk contact met Gaza zelfs verbroken. In Israël horen we dat de naar het zuiden gevluchte Gazanen muurvast zitten en Egypte weigert hen toe te laten omdat het vluchtelingenprobleem dan naar Egypte wordt verplaatst. Bovendien zit Egypte niet te wachten op leden van Hamas en Islamitische Jihad die in de slipstream van de vluchtelingenstroom het land kunnen binnenkomen.

'Ons thuis is nu 'tammè'. Ik weet niet of ik op het bloed van de slachtoffers nog kan leven'

Israël laat slechts mondjesmaat vrachtwagens met humanitaire hulpgoederen de Gazastrook in. Terwijl twee miljoen Gazanen nu bovengronds dreigen dood te gaan van de honger en de dorst, meldt *The New York Times* dat de Hamas-leiding in het honderden kilometers lange tunnelstelsel voldoende voedsel, brandstof voor raketten en medicijnen heeft om het nog maanden vol te houden.

De directe aanleiding van de oorlog tussen Israël en Hamas, de grootste terroristische aanslag na 9/11, waarbij op één dag veertienhonderd willekeurige Israëlische burgers – mannen, vrouwen, kinderen, baby's – gemarteld, levend verbrand, onthoofd en geëxecuteerd werden, 229 werden gekidnapt naar Gaza en nog honderd vermist worden, lijkt in de internationale pers na drie weken op de achtergrond te raken. In Israël is dat anders. Er zijn hier elke dag begrafenis.

De lichamen of restanten van lichamen worden tussen raketaanvallen door geborgen. Een team van forensisch pathologen in het National Center of Forensic Medicine ofwel Abu Kabir, zo'n vijf minuten lopen hiervandaan, checkt bijna onherkenbare verkoold restanten, soms stukjes huid, via röntgenstralen en DNA-onderzoek om de mens uit de ramp te redden en hem postuum zijn identiteit terug te geven. Ik zag op een röntgenfoto van een zwart verkoold blok de contouren van een vader met kind voor altijd gevangen door de knevels van prikkeldraad van hun daders.

De leeftijd van de slachtoffers varieert van drie maanden tot negentig jaar. Soms zijn er alleen nog splinters van botten zonder DNA en zullen families voor altijd in het ongewisse blijven. Wie niet herkend wordt, is vermist. Elke dag hier is het einde van iemand. Van vele mensen. Er zijn te veel doden. Te veel gegijzelden in Gaza. Er is te weinig tijd voor rouw.

De bedreiging is groot. De raketten regenen vanuit het noorden en het zuiden zodat je nergens in Israël veilig bent. Het is erop of eronder, zeggen Israëlische ministers. Het is wij of zij. Er zijn te veel stemmen, verborgen in wanen, die om beurten schreeuwen om hun gelijk. Er is geen tijd voor de schaduwen van baby's met afgehakte hoofden die zich in een dodendans voortbewegen. Ze verdwijnen onmiddellijk weer in het licht. Hier is het absurde de norm geworden.

'De nacht is het donkerst net voor de zon opkomt' en 'na de rampspoed komt de Messias', zijn Israëlische gezegden die ik nu steeds hoor. Maar Ronit Elon, gepromoveerd in een ADHD-onderzoek bij jongeren in oorlogssituaties en maatschappelijk werkster in de Israëlische plaatsen aan de grens met Gaza, heeft er een hard hoofd in. Op zwarte zaterdag was zij niet in het zuiden maar kreeg ze honderden appjes via de groeps-WhatsApp uit het zuiden. 'Een van de kibboetsmedewerksters belde mij en gaf me een lijstje van mensen die in de safe rooms zaten met het verzoek om hen te appen en zo veel mogelijk bij te staan. Dat deed ik. Tijdens de apps begreep ik de verschrikking die zich afspeelde.'

Elon toont me de screenshots van de appjes. Ik lees teksten als:

'De terroristen hebben mijn man doodgeschoten en zitten nu in de woonkamer te eten. Help me.'

'Ze branden het huis af. We zitten binnen en sterven. Kom toch.'

'Mijn kindje droogt uit. Ik heb geen melk meer.'

'Mijn man is buiten. De terroristen schreeuwen door de deur: je man zal altijd van je houden. Ik begrijp waar dit naartoe gaat. Wat zeg ik in godsnaam tegen mijn kinderen?'

'De tweeling van de burens ligt al uren te krijsen. Wat moet ik doen?'

Gedurende twaalf uur bleef Elon met de bewoners appen. Ze stuurde de screenshots van de apps naar journalisten, de politie, het leger om hulp te vragen. Maar er kwam niemand.

Elon huult. Naarmate de tijd verstreek en het donker werd, ebden de berichtjes weg, maar ze ging een patroon herkennen. 'Ik ben geen militair, nooit geweest ook, maar ik begreep dat ze de plaatsen langs de Gazastrook op een militaire manier bezet hielden. Ze hadden buurt voor buurt stelselmatig uitgekamd en mensen gedood. Ze waren in de wijk van de jongeren begonnen. Daarna hadden ze de wapenkamer van Kfar Aza opengebroken, alle wapens gestolen en toen de noodploeg kwam aanrennen om de wapens te pakken – bewakers mogen geen wapen in hun huis hebben – stonden de terroristen hen op te wachten en werden ze een voor een doodgeschoten. Ik begreep dat ze waarschijnlijk met de mobieltjes van de slachtoffers onze groepsapp bekeken. Toen ik hoorde dat de soldaten eindelijk naar binnen gingen, besloot ik om de informatie die ik van binnenuit had gekregen, door te geven, zodat het leger wist waar de grootste ramp was en waar ze direct moesten optreden. Ik had niets te verliezen.'

Nu probeert Elon samen met een psychiater de overlevenden in dit hotel op te vangen. 'Maar hoe doe je dat? We hebben dit nooit geleerd. Voor de uitroeiing van complete gemeenschappen bestaat geen protocol. Enerzijds is er voor de joden onmiddellijk de connotatie met de shoah. Anderzijds drukt men herinneringen weg en leeft men in doodsangst omdat de gegijzelden nog in Gaza zitten terwijl Israël een grondoffensief is begonnen.'

Alsof ze een routebeschrijving voor de toekomst zou willen hebben vraagt Elon zich vertwijfeld af of alles wat er gebeurd is – de terreuracties, het geweld dat er was, dat er nog steeds is en al die vele onschuldige doden aan alle kanten en de pijn van de overlevenden – ergens toe zal leiden. 'Ons thuis is nu *tammè* (*bijbelse term voor onrein – sk*). Ik weet niet of ik op het bloed van de slachtoffers nog kan leven. De regering is het volk tekortgeschoten. We krijgen onvoldoende informatie van de overheid. Het leger was op zwarte zaterdag niet paraat. We voelen ons niet beschermd. We weten niets van de gegijzelden en worden van alle kanten aangevallen. Wat betekent dit bloedbad voor onze toekomst? Wat betekent het voor ons leven in het Midden-Oosten?'

(6) Bericht uit Israël

‘Ik sta stil bij ieder vernietigd leven dat geen aandacht krijgt, totdat ik gek word’

De uitreiking van de prestigieuze Duitse LiBeraturpreis aan de Palestijnse auteur Adania Shibli is voor onbepaalde tijd uitgesteld omdat ‘de terreuroorlog tegen Israël haaks staat op de waarden die de Frankfurter Buchmesse vertegenwoordigt’. Ze is vandaag op [Crossing Border in Den Haag](#).

[Simone Korkus](#)

4 november 2023

Kinderen staan bij een gebombardeerd gebouw in Jenin, op de Westelijke Jordaanoever, 3 november 2023 © Jaafar Ashtiyeh/ AFP/ ANP

Twee maanden geleden hadden we een boeiende mailwisseling. Adania Shibli, de Palestijnse literatuurwetenschapper en auteur van de roman *Een klein detail*, schreef mij tijdens haar vlucht naar Malta en ik antwoordde vanachter mijn bureau in Israël. Zoekend en zorgvuldig formulerend beschreef zij haar roman, die het waargebeurde verhaal van de groepsverkrachting en moord op een Bedoeïenenmeisje in 1949 in de Negevwoestijn door een Israëlische legereenheid plaatst naast het fictieve verhaal van een Palestijnse vrouw uit Ramallah die op onderzoek gaat naar de toedracht van de moord. De roman die door J.W. Coetzee is beschreven als een verbazend, belangrijk boek wordt wel Shibli's literaire doorbraak genoemd en is in de Verenigde Staten genomineerd voor de National en International Book Awards. In Duitsland zou Shibli tijdens de Frankfurter Buchmesse de LiBeraturpreis ontvangen.

Bij de aanvang van ons geschreven gesprek benadrukte Shibli dat ze niet over politiek wilde spreken. Het ging over de taal, de liefdesverhouding met de woorden, en niet de feiten. De roman is geen

politiek protest maar de vertelling van een incident waarbij de beeldende werkelijkheid van de auteur het overneemt. 'Ik wantrouw mensen die een volledig en compleet verhaal presenteren, omdat het voor waarheidsgetrouw zou kunnen doorgaan. De niet vloeiende spraak, het hakkelen, dringt er in ieder geval op aan dat het verhaal zich binnen het domein van de taal afspeelt, en niet daarbuiten', zei ze.

We spraken over de wereld in het Midden-Oosten, over Israël en Palestina, over geografische beperkingen en literaire vrijheid. Veel werd niet nadrukkelijk uitgesproken, maar in de stilte begrepen we elkaar. Op 7 oktober ontplofte deze wereld. We leven in de absurde werkelijkheid van de oorlog tussen Israël en de Hamas. Discussies gaan over feiten, over het afgrijselijk geweld, het ondragelijk leed, de narratieven botsen frontaal op elkaar, het welles-nietesspel zegeviert, waarbij steeds weer een vermeend bewijs van het eigen gelijk moet worden geleverd en het verhaal van de ander als *fake* nieuws wordt weggezet. De harde taal en de onwrikbare woorden worden geschreeuwd terwijl iedereen de piep in zijn oren heeft van het gegil, de bomontploffingen, sirenes en schoten.

Juist in deze tijd is literatuur onmisbaar. Zij is onmisbaar omdat zij het vermogen heeft om zich open te stellen voor het ongeschrevene, het gemompel en gestotter, het gehuil en geschreeuw zonder te beoordelen en veroordelen, omdat zij begrip en dialoog tussen verschillende culturen kan brengen, de uiterste vorm van intimiteit en openheid mogelijk maakt en het onzegbare kan laten zeggen door zowel joodse Israëlische als Palestijnse stemmen. Maar juist in deze tijd is de uitreiking van de Duitse LiBeraturpreis – een prestigieuze Duitse literaire prijs voor vrouwelijke auteurs uit Afrika, Azië, Latijns-Amerika en de Arabische wereld – aan Adania Shibli zonder overleg en voor onbepaalde tijd uitgesteld. Ook de lezing die Shibli op de Frankfurter Buchmesse zou geven, is afgeblazen.

De toekenning van deze onderscheiding in juli 2023 leidde al tot een rel, waarbij een van de leden uit protest uit de LiBeraturpreis-jury stapte en Shibli's roman hekelde als een portret van 'de staat Israël als een moordmachine'. De Duitse krant *Die Tageszeitung* beweerde in een opiniestuk van 10 oktober dat de roman gebruikmaakte van anti-Israëlische en antisemitische verhalen, en voegde eraan toe: 'In deze korte roman zijn alle Israëliërs verkrachters en moordenaars, terwijl de Palestijnen het slachtoffer zijn van de schietgrage bezetters.'

De directeur van de Buchmesse, Jürgen Boos, rechtvaardigt de beslissing met het argument dat de terreuroorlog tegen Israël haaks staat op de waarden die de Frankfurter Buchmesse vertegenwoordigt. Antisemitisme noemt hij niet als reden. Boos voegt toe: 'Wij veroordelen ten stelligste de barbaarse terreuroorlog van Hamas tegen Israël (...) De Frankfurter Buchmesse ging altijd over de mensheid, de focus lag altijd op een vreedzaam en democratisch discours (...) De Frankfurter Buchmesse staat volledig solidair aan de kant van Israël.'

Dat is zijn goed recht, maar wat heeft Shibli met de terreur van Hamas te maken? Het antwoord is kort. Niets. Een roman is per definitie meerduidig. Shibli maakt geen keuze tussen Israëliërs, Palestijnen of Bedoeïenen, benoemt ze zelfs niet en heeft geen politieke boodschap. Als lezer heb je de vrijheid om je eigen werkelijkheid in de roman te lezen. Volgens de webpagina van de Buchmesse staan debatten over internationale en socio-politieke gebeurtenissen en het ontmoeten van anderen met andere visies centraal. Shibli's roman is niet polariserend. Zo'n uitspraak van de LiBeraturjury is dat denk ik wel.

Is de uitreiking dan om veiligheidsredenen uitgesteld? Dat is nooit met de Palestijnse auteur overlegd. Bovendien hebben Israëlische joodse schrijvers wel het platform gekregen terwijl hun veiligheid dan toch ook op het spel zou staan.

De literaire wereld staat op zijn kop. Meer dan duizend internationale auteurs en intellectuelen, onder wie Ian McEwan, Eva Menasse, Naomi Klein, John Keene, Olga Tokarczuk en Annie Ernaux tekenden protest aan en vinden het de verantwoordelijkheid van de organisatie om ruimte te creëren voor Palestijnse schrijvers om hun gedachten, gevoelens en reflecties over de literatuur te delen in deze verschrikkelijke, wrede tijden in plaats van hen buiten te sluiten. Dat is een ongerechtvaardigde beperking van de vrijheid van meningsuiting.

‘Als de ceremonie was doorgegaan had ik me geconcentreerd op de rol van literatuur in deze tijd en niet op een politieke discussie’, schrijft Shibli mij nu. ‘Het is een tijd waarin ik, waarschijnlijk net als vele anderen, verlies van woorden ervaar in het licht van wat er in Palestina en Israël is ontketend. Het gedoe met mijn onderscheiding voelde voor mij als een afleiding, een klein incident en niet meer dan dat, van de echte pijn van de mensen daar. De steun die ik van de wereld kreeg heeft in ieder geval bevestigd dat literatuur, ondanks de wanhoop, nog steeds belangrijk is voor zo velen, zo velen van ons.’

Meer dan ooit is er een urgentie om oorlog, geweld en de rechtvaardigheid van het vertellen van verhalen die geweldsherinneringen vasthouden te verkennen en om aan vele onbekende doden een gezicht te geven. Adania Shibli's *Een klein detail* is daar een mooi voorbeeld van. Ze schreef mij eerder: ‘Als je een kind hebt gedragen en gebaard met daarna jaren van zorg, tranen en geluk voor een ander mens dan jezelf, dan besef je de betekenis van elk verspilld leven. Al die liefde die wordt onderbroken door zo'n "gerechtvaardigde" moord. Dat raakt de grens van mijn begrip. Dus sta ik stil bij ieder vernietigd leven dat geen aandacht krijgt, totdat ik gek word.’

(7) Bericht uit Israël

Mediaoorlog

Een oorlog voltrekt zich ook in de media die verslag doen over Israël en Gaza. In de Israëlische pers zijn hele andere beelden te zien dan in de internationale pers. De verantwoordelijkheid voor de journalist is groot: kijkers verwachten de waarheid, maar zelfs harde feiten werken polariserend.

[Simone Korkus](#)

15 november 2023

AFPTV's journalisten Nicolas Garcia Ferrari (L) en collega Saleh Hamad op de Westelijke Jordaanoever in Ramallah, 20 oktober 2023 © Yuri Cortez/ AFP/ANP

In de oorlog tussen Israël en Hamas is er in alle hevigheid ook een mediaoorlog losgebarsten. Kisten vol buitenlandse journalisten werden ingevlogen. Ze moeten hier in korte tijd en via lokale fixers op de laatste scoop en een nieuwe invalshoek jagen. Terwijl er nog iedere dag en nacht raketaanvallen op het noorden, midden en zuiden zijn, en er in een ontregeld land met een stuurloze regering geen plek is waar je aan die dreiging kunt ontsnappen. De sinds 7 oktober zwaar getraumatiseerde bevolking is woedend en wil graag met de pers praten. Ze rouwt om de 1200 Israëlische slachtoffers en demonstreert massaal voor de vrijlating van de 239 gegijzelden.

Het schokkende scenario kondigt als het ware het grotere debacle aan. Uit de regeringskritiek van de Kibboetsleden uit het zuiden, die net hun hele familie op beestachtige wijze hebben verloren, worden maatschappelijke conclusies getrokken over hoe de rollen in Israël verdeeld zijn. Het beeld van de zionistische socialistische kibboetsnik tegenover de onbuigzame stuurloze rechtsextremistische regering is misschien een deel van het verhaal, maar het is niet het hele verhaal, en daarin schuilt het probleem. Neem bijvoorbeeld een filmpje van een door nostalgie gekweld voormalig kolonist van een van de joodse nederzettingen die met de ontkoppeling van de Gazastrook in 2005 verloren zijn

gegaan. Het filmpje geeft slechts een beeld van de gevoelens van één vrouw, niet meer dan dat. Het betekent niet dat de burgers van Israël zich weer in de Gazastrook zouden willen vestigen. Integendeel!

Tegelijkertijd klagen de Israëlische boeren steen en been omdat ze niet bij hun landerijen en veestapel in de gevarenzones kunnen komen. Als ze hun land wel kunnen bereiken beschikken ze niet over het personeel om het fruit te plukken en de koeien te melken, want driehonderdduizend mannen tussen de 18 en 45 jaar zijn onder de wapens geroepen, en liggen aan het front in de Gazastrook of voor de noordgrens met Libanon.

En hoe zit het met links Israël? Bestaat het nog wel? Recente opiniepeilingen laten zien dat driekwart van de bevolking geen vertrouwen heeft in onderhandelingen met de Palestijnen en slechts zeven procent gelooft in vrede. De kansarme bevolking aan de noordgrens met Libanon schreeuwt om aandacht, want men moet vluchten voor de raketten van Hezbollah, terwijl de overheid geen vervangende woonruimte en vergoeding beschikbaar stelt. Maar in deze overspannen wereld waarin iedereen om hulp schreeuwt, berusten de beslissingen van de overheid op de onmacht van een onvolwassen regering om deze ongekennde noodsituatie het hoofd te bieden. Niet direct, zoals soms wordt gesuggereerd, op nepotisme en vriendjespolitiek.

Journalisten laten zich tijdens de door de overheid georganiseerde excursies rondleiden door de gebieden in het zuiden die op zwarte zaterdag getroffen werden. De kleine details – een verbrand kinderbed, een bloedvlek op de stenen balata vloer – doen ertoe. Zo kun je de couleur locale opsnuiven voor het decor van je volgende artikel. Mocht dat onvoldoende zijn dan kun je een van de Israëlische politici, schrijvers, of academici interviewen waarvan de namen en contactgegevens circuleren tussen de fixers, journalisten en ministeries. David Grossman vertelde mij dat de aandacht en omvang van de internationale pers, hoe goed ook bedoeld, zo overweldigend was, dat hij zich in zijn studeerkamer heeft teruggetrokken en nu alleen aan zijn nieuwe boek wil werken.

Het nieuws over de oorlog kwam al snel op een kantelpunt. De neuzen van de pers gingen in een vloeiende beweging de andere kant op, naar de Gazastrook waar zich een oorlog en een humanitaire ramp voltrekt. Enkele uitverkoren journalisten mochten embedded met het leger een uurtje de Gazastrook in. De rest van ons kan Gaza niet in, heeft nauwelijks direct contact met fixers op de strook omdat het telefoonnet steeds uitvalt, en dromt samen op een uitkijkpunt bij de Nir Press Observatory om van een veilige afstand Gaza in rook en stof te zien opgaan.

Het nieuws dat via al dan niet aan Hamas gelieerde journalisten in Gaza de wereld bereikt, is schokkend. Inmiddels zijn er volgens het Palestijnse ministerie van Gezondheid meer dan 11.000 Gazaanse slachtoffers, onder wie vrouwen en kinderen. Er zijn beelden van platgebombardeerde woonblokken, schreeuwende bebloede kinderen en een stroom zwaar getraumatiseerde Palestijnse vluchtelingen. Van hun oude leven zal alleen de geur nog overblijven, want alles is verwoest en afgelopen. Nu meer dan zeventig procent van de bevolking van 2,3 miljoen naar het zuiden vlucht, lijkt de Gazastrook verdeeld in twee hemisferen. De uiterst precaire humanitaire situatie in het volledig afgesloten zuidelijk deel lijkt uitzichtloos.

De situatie is zo kritiek en de aandacht van het kijkers- en lezerspubliek zo groot, dat er nauwelijks nog plaats is voor de gebeurtenissen in Israël. Er zijn geen beelden van de raketinslag van Hamas in de pediatrie afdeling van het Barzilai-ziekenhuis in Ashkelon, dat zijn zieken nu ondergronds verpleegt. Of van het bombardement op een school in Eilat, waarbij schoolkinderen en leerkrachten aanwezig waren. Of van raketinslagen in Tel Aviv, Kyriat Shmona, Ashkelon en de voortdurende raketaanvallen op het noorden, midden en zuiden van Israël.

Wie de Hebreeuwse nieuwszenders volgt ziet een ander beeld. De gebeurtenissen van 7 oktober, inclusief interviews met overlevenden en familieleden van de gegijzelden komen constant in beeld. Het nieuws werkt met momentopnames, die zo eindeloos herhaald worden dat je er murw van wordt en het je lijf binnen sluipt. Met slogans als 'samen zullen we overwinnen' en het tonen van de Israëlische vlag, die twee maanden geleden nog het symbool van het burgerprotest tegen de regering was, trachten de media de Israëlische joden te verenigen.

Gazaanse slachtoffers worden terloops, als koele aantallen van naamloze wezens gemeld. Er zijn nauwelijks beelden van hun platgebombardeerde huizen.

In de Israëlische woonblokken zien de aan de buis gekluisterde en angstige burgers beelden van de bodycams van Israëlische soldaten. Ze ontdekken weer een Hamasbolwerk en opslagplaatsen met clusterbommen onder huizen, scholen en moskeeën. Oorlog kan niet zonder vijanden en de vijand van Israël is Hamas, die niet slechts een extremistische organisatie is maar vooral ook een idee.

Even is er een hoopvol moment als de linkse Israëlische journalist Gideon Levi in een discussieprogramma van Aroets 13 zegt: 'Israëliërs zien niet wat internationale nieuwszenders laten zien: dat zich in Gaza een humanitaire ramp voltrekt.' Onmiddellijk wordt hij onderbroken door een interview met de minister van buitenlandse zaken Eli Cohen, die Hamas oproept om alle gegijzelden vrij te laten. Tot dat moment gaat Israël door met de strijd.

Er is in de Israëlische en buitenlandse pers geen aandacht voor de stille stemmen van Israëlische joodse burgers op sociale media die zich bezorgd afvragen hoe iedereen verenigd is door een goedkoop nationalisme waardoor elke kritiek op Israëls daden in Gaza of de bezette gebieden als opruiing wordt gezien. Ze bespreken hoe belangrijk vrijheid van meningsuiting is en wat er zal gebeuren na de oorlog. Wat wordt de relatie met de Palestijnen en wat zal er nog van Israël overblijven?

Er is in het Israëlische en buitenlandse nieuws telkens een opeenstapeling van data, van permanente vragen over wie verantwoordelijk is voor wat en er is vooral onrust, grote onrust. Bij een actiefilm kun je tenminste nog even de beeldbuis uitschakelen als het te spannend wordt, maar bij het nieuws is dat niet zo. Het voelt alsof het nieuws geen weergave van de werkelijkheid is, maar andersom: door de manier waarop de feiten worden gepresenteerd creëert het nieuws juist onze werkelijkheid en onze meningen.

Journalisten raken haast verpletterd onder de zwaartekracht van deze oorlog. De kijkers of lezers verwachten niet alleen entertainment. Ze verwachten de waarheid, en vaak gaan die twee niet samen. Zo zagen we dat de discussie over de ontploffing in de buurt van het Al Ahli-ziekenhuis in Gaza tot polarisatie in het nieuws en de samenleving leidde. Israël en Hamas gaven elkaar de schuld. Onmiddellijk was de conclusie dat het een Israëlische raket moest zijn geweest, maar een onderzoek van Bellingcat liet zien dat de vermoedelijke oorzaak een afzwaaiende raket van Hamas zelf was. CNN meldde dat er geen bewijs was voor de onthoofding van Israëlische baby's door Hamasstrijders. Nou, dat bewijs kwam er. Wij, journalisten, kregen toegang tot een filmpje van de Israëlische overheid met een compilatie van beelden die zo afschuwelijk zijn, dat ze tot braakneigingen leiden. En ja, daarin was het 'bewijs' te zien.

Er is zoveel urgentie in de interviews en artikelen – want morgen zijn ze oud nieuws en is er een andere brandhaard – dat je soms niet tot de essentie komt en alleen de oppervlakte raakt. Wie heeft nu gelijk en over wat? Er is hier zoveel pijn, er zijn zoveel gekneusde verlangens en beperkte rechten. Zoveel verontwaardiging en onderdrukking van gevoelens, van acties en mensen, dat ik geen antwoord heb.

Als de rook straks is opgetrokken, er een (al dan niet wankel) staakt-het-vuren tussen Israël en de Palestijnen komt en de 239 gegijzelden uit de Hamastunnels zijn bevrijd, zullen de vliegtuigen met de buitenlandse journalisten weer vertrekken, op weg naar een andere oorlog, een ander verhaal. Twee totaal ontredderde en zwaargehavende volkeren zullen achterblijven. Ze zullen moeten gaan nadenken over een toekomst, hoe pijnlijk, anders en poreus die er ook zal uitzien. Als ze zich realiseren dat ze geen keus hebben omdat ze met elkaar verbonden zijn, zal de tijd aanbreken om partijen te interviewen over oplossingen in plaats van polariserende standpunten.

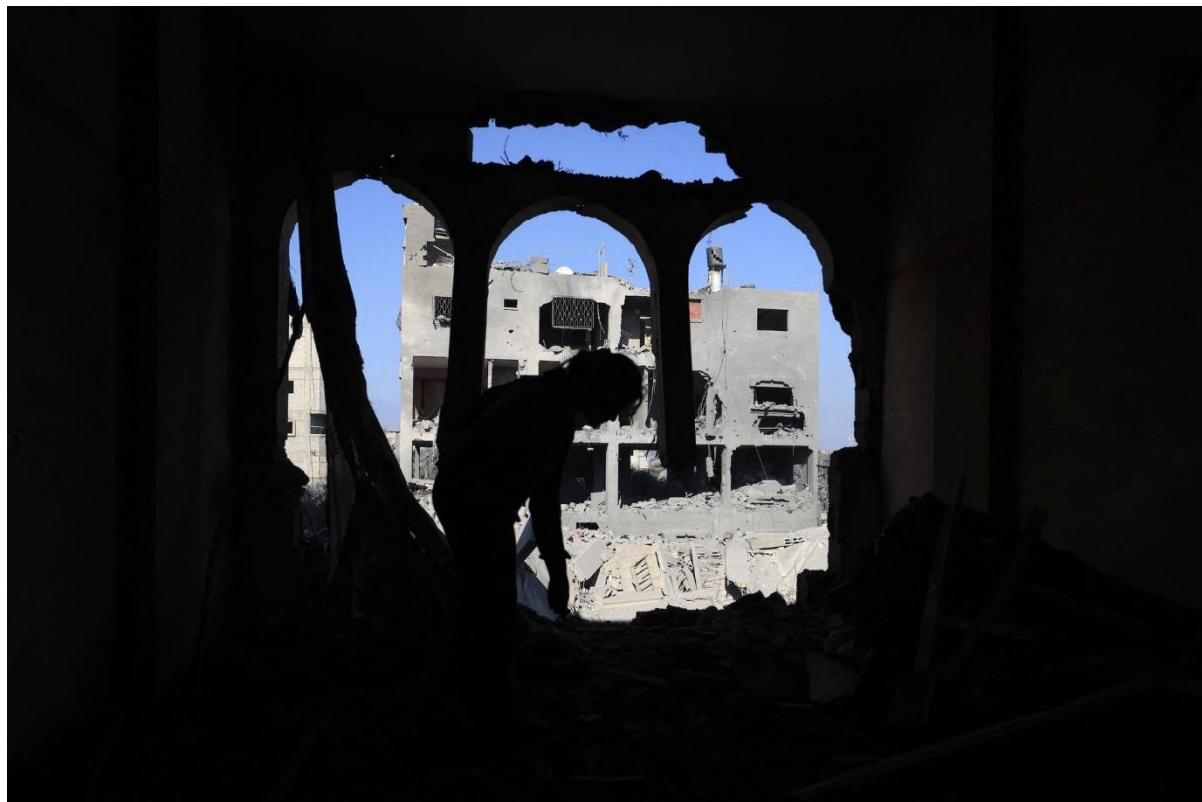
(8) Bericht uit Israël

En de winnaar is... Hamas

Met de start van de grondoorlog is Israël in de ogen van de wereld plotseling agressor geworden in plaats van slachtoffer. In het Westen roepen de massale, internationaal georganiseerde en gestroomlijnde demonstraties op tot de bevrijding van Palestina *'from the river to the sea'*.

[Simone Korkus](#)

22 november 2023

Een kind loopt door een verwoest gebouw in de Gazastrook, 17 November 2023© Mahmud Hams/ANP

Terwijl het regent in Israël ontwaakt de bevolking langzaam uit het coma van de nachtmerrie van 7 oktober en het trauma van de oorlog en is er lichte hoop. Afgelopen weekend demonstreerden Israëlische joodse en Arabische burgers zij aan zij voor de vrede en tegen de oorlog die geen winnaars kent. Op andere Israëlische plaatsen, en in verschillende steden in Europa, kwamen burgers bijeen die onder het roepen van de leus *'bring them home'* van de Israëlische regering en het Westen eisen dat ze de 239 gegijzelden terugbrengen die nog steeds in Gaza gevangen zitten.

Hamas is vandaag akkoord gegaan met de vrijlating van vijftig gegijzelde vrouwen en kinderen in ruil voor een vierdaags staakt het vuren en de vrijlating van honderdvijftig Palestijnse vrouwen en kinderen. Het eenheidskabinet dat eerder stoer had aangekondigd dat het niet met Hamas wilde onderhandelen want het was *'alles of niets'*, is overstag gegaan en smeekte haast om de vrijlating van alle vrouwen en kinderen. Hamas speelt het spel *'hard to get'* met verve en dicteert de voorwaarden.

Bij deze psychologische oorlog heeft Hamas de touwtjes strak in handen. De Jordaanse oud-minister van buitenlandse zaken Marwan Jamil Al-Muasher waarschuwde terecht dat Hamas geen militaire

organisatie is maar een ideologie, die je niet kunt uitroeien met lucht- en grondoffensieven. De vraag en de angst van de families van de gegijzelden blijft want wat zal Hamas met de overige mannelijke gijzelaars doen?

Het eenheidskabinet van Netanyahu en zijn twee ex-generaals – Gallant en Gantz –beantwoordde de terroristische aanval van Hamas van 7 oktober op het zuiden van Israël met een conservatief lucht- en grondoffensief waarvan niemand weet wat het eindspel is. Volgens het Palestijnse ministerie van Gezondheidszorg heeft het meer dan 13.000 Gazanen het leven gekost en een humanitaire ramp veroorzaakt.

Tegelijkertijd doen ongeleide projectielen in de Israëlische regering populistische en opruiende uitspraken, waardoor de bevolking razend wordt en Israël in de internationale wereld aan gezichtsverlies leidt. Zo zei de minister van het vage ministerie van Erfgoed Amichai Eliyahu dat het gooien van een atoombom op Gaza een optie was. Hij is inmiddels geschorst van de kabinetsvergaderingen, maar de schade is aangericht.

De ultrarechtse minister voor Nationale Veiligheid Itamar Ben Gvir heeft een wetsvoorstel bij de Knesset ingediend om de doodstraf in te voeren, zodat de opgepakte Hamasstrijders, de daders van de massaslachting van 7 oktober, geëxecuteerd kunnen worden. De joodse staat heeft in zijn geschiedenis de doodstraf slechts één keer toegepast, namelijk in het proces tegen de 'boekhouder van de Holocaust', Adolf Eichmann in 1962.

De familieleden van de gegijzelden smeken om het niet te doen en zelfs niet over de doodstraf te spreken, omdat zij iets zien dat de minister, verblind door wraakzucht, kennelijk over het hoofd ziet: zo'n daad kan door Hamas beantwoord worden met de openbare terechtstelling van hun geliefden. Op de opmerking van een van de familieleden dat ze niet nog meer dierbaren willen verliezen, omdat ze op 7 oktober ook al familie en vrienden hebben verloren, reageerde Ben Gvir: 'Ach, we hebben allemaal wel iemand verloren.'

Intussen levert de conservatieve grondoorlog voor Israël mogelijk een magere deal met een tijdelijk staakt-het-vuren en de vrijlating van een kleine groep gegijzelden op maar geen wapenfeiten. Van de naar schatting 2500 Hamasstrijders die de terreuraanval hebben gepleegd, zijn er slechts vijfhonderd geëlimineerd of gevangengenomen. De rakettenregen vanuit Gaza op Israël is niet gestaakt en is zelfs uitgebreid tot het noorden van Israël, waar Hezbollah raketaanvallen uitvoert. De Hamasleiders zitten allang niet meer in Gaza en volgen de oorlog op een veilige afstand uit Qatar of Libanon. Van het vierhonderd kilometer lange tunnelstelsel dat Israël had aangekondigd te zullen vernietigen, is volgens het Israëlische nieuws tot op heden slechts 55 meter ontdekt en tot ontploffing gebracht. Totdat het staakt-het-vuren ingaat, zitten Israëlische soldaten nu diep in Gaza in een onbeschermd situatie. Ze hebben de opdracht om slechts te verdedigen en niet aan te vallen in een soort guerrilla-oorlog waarin Hamasstrijders overal kunnen opduiken.

Het belangrijkste doel – de bevrijding van de gegijzelden – is niet bereikt. Afgezien van de vrijlating door Hamas heeft het leger kort nadat het videofilmjes met verklaringen van gegijzelden van Hamas had ontvangen het Al Shifa ziekenhuis in Gazastad bestormd en slechts twee lichamen van Israëlische gijzelaars gevonden, die kort ervoor waren doodgeschoten. Er zijn nu nog 186 Israëlische burgers spoorloos in Gaza.

Intussen viert Hamas, aldus de leider van Hamas' politieke vleugel in Gaza, Yahya Sinwar, de grote overwinning. Dat is op zijn minst vreemd, want Gaza heeft bijna tien keer zoveel doden als Israël en de financiële schade van de bombardementen is niet te overzien. Maar Hamas heeft met de afschuwelijke massamoord van 7 oktober in ieder geval de Palestijnse zaak weer op de wereldkaart

gezet. Het heeft zowel Israëls bevolking als Israëls positie in de internationale wereld een grote klap toebedeeld.

Met de start van de grondoorlog is Israël in de ogen van de wereld plotseling agressor geworden in plaats van slachtoffer. In het Westen roepen de massale, internationaal georganiseerde en gestroomlijnde demonstraties op tot de bevrijding van Palestina *'from the river to the sea'*. Terwijl Nederlanders oeverloos discussiëren over de betekenis van die leus, weet het zou afhankelijk zijn van de persoon die hem bezigt en de omstandigheden, weet iedere joodse en Arabische Israëliër in Israël en elke Palestijn in de Palestijnse gebieden exact wat er wordt bedoeld.

De slogan werd in de zestiger jaren door de PLO geïntroduceerd als oproep tot de strijd voor het grondgebied van Palestina van vóór 1948, voor de oprichting van de staat Israël dus. Tijdens de onderhandelingen voor de Oslo-akkoorden, waarbij een onafhankelijke Palestijnse staat binnen de grenzen van 1967 voor het eerst tot de mogelijkheden ging behoren, werd die eis enigszins bijgesteld. Maar met de opkomst van Hamas in Gaza kreeg de leus weer zijn oorspronkelijke betekenis en nieuw elan. Hij roept op tot de vernietiging van de staat Israël.

Intussen zijn er door Palestijnse organisaties bij het Internationale Hof van Justitie in Den Haag klachten ingediend tegen Israël op grond van oorlogsmisdrijven.

Hamas wrijft in de handen, want de doelen om Israël op de knieën te krijgen en het volgens Hamas medeplichtige Westen te beïnvloeden zijn bijna bereikt. De vele Gazaanse doden, gewonden en ontheemden zijn *collateral damage* die te zijner tijd als Shahid in deze Heilige strijd worden geëerd.

Het is harder gaan regenen in Israël en in Gaza. vijftig gegijzelden zijn vrijgelaten. Het slagveld verandert in een modderpoel. De tanks en Israëlische troepen, maar ook de vrachtwagens met hulpgoederen, kunnen vastlopen in de blubber. Dat maakt de situatie in Gaza precairder dan ooit. Het is dag 46 sinds 7 oktober en het einde van de oorlog is nog lang niet in zicht.

(9) Bericht uit Israël

Hoe Israël de verkiezingswinst van Wilders ziet

'Wilders won. That's good for Israel, no?' vragen de Israëliërs als ze horen dat ik uit Nederland kom. Op dag 49 van de oorlog is de overweldigende verkiezingswinst voor Geert Wilders met zijn anti-Islampartij, zoals de PVV in Israël wordt genoemd, in vele Israëlische kranten voorpaginanieuws.

[Simone Korkus](#)

26 november 2023

Geert Wilders spreekt

in Tel Aviv, 5 december 2010. © Gali Tibbon / AFP / ANP

De Hebreeuwse nieuwspagina van Y-net opende met een foto waarop Wilders breed glunderend naast de Israëlische vlag de uitslag van de exitpoll viert.

Wilders is hier een welgeziene gast, vooral bij de rechtse en extreemrechtse organisaties en politieke partijen. De oudste zoon van premier Benjamin Netanyahu, Yair, noemt Wilders zelfs een 'echte vriend' van het joodse volk. Al aarzelden Israëlische functionarissen pakweg tien jaar geleden nog om contacten met extreemrechtse, nationalistische partijen te leggen, tegenwoordig wordt Wilders door invloedrijke rechtse politici als een natuurlijke bondgenoot beschouwd.

Die hechte banden van de PVV met Israëlisch rechtse partijen gaan ver terug. In Israël circuleerde lange tijd de Hebreeuwse vertaling van een speech van Wilders uit 2008. De tekst laat er geen twijfel over bestaan: 'Israël is de vooruitgeschoven post en vangt gewoon de klappen op die voor het Westen bestemd zijn,' vindt Wilders. 'Het Israëlisch-Palestijns conflict is een conflict tussen de rede van het vrije Westen en het barbarisme van de Islam.' Wilders had al langere tijd contact met de Israëlische HaTikwa-partij, die alle Palestijnen Israël wilde uitzetten, toen hij in 2009 als hun propagandist werd ingezet. Tijdens een partijcongres in Tel Aviv pleitte Wilders voor een zuivere Joodse staat. Daaronder verstond hij volgens zijn Twitterbericht ook de Palestijnse Westelijke Jordaanoever of, zoals hij het noemde, Judea en Samaria; de oudtestamentische aanduiding die ook door de Israëlische kolonisten wordt gebruikt. Hoe meer Joodse nederzettingen er werden gebouwd des te beter dat was. De Palestijnen hadden tenslotte al een eigen land: Jordanië.

Daar konden ze naartoe verhuizen. Voor ultrarechts Israël geldt dat argument nog steeds om de Westoever voor kolonisten te bestemmen. Zijn film *Fitna* kreeg tijdens zo'n partijcongres een staande ovatie. In Israël weet men dat Wilders al jaren aandringt om de Nederlandse ambassade van Tel Aviv naar Jeruzalem te verplaatsen en de vertegenwoordiging in Ramallah, de thuisbasis van de Palestijnse Autoriteit, te sluiten. Hij zou zelfs een nieuw artikel aan de Nederlandse grondwet willen toevoegen waarin staat dat de Nederlandse cultuur gebaseerd is op het christendom, het jodendom en het humanisme. Na de aanslag van Hamas op het zuiden van Israël schreef Wilders op X: 'De reactie van Israël moet hard zijn. Terughoudendheid is een dwaas westers concept dat door islamitische terroristen als zwakte wordt ervaren. Ze noemen het een 'Hudna', een staakt-het-vuren, om zich vervolgens te hergroeperen en opnieuw aan te vallen.'

De Israëlliefde van Wilders stamt uit de tijd dat hij als tiener in Tomer, een Joodse nederzetting op de Westoever, werkte. Maar Israëliërs waren voor Wilders ook potentiële sponsors. Jaren geleden gingen er in Israël e-mails ten behoeve van Wilders rond waarin werd gevraagd hem financieel te ondersteunen. De giften kwamen binnen op de bankrekening van de Stichting Vrienden van de PVV. De PVV liet zich niet uit over de herkomst van haar fondsen.

De Israëlische overheid was aanvankelijk wat dualistisch ten opzichte van buitenlandse extreemrechtse en nationalistische politieke partijen, zoals de PVV. Er was terughoudendheid omdat de jodenvervolging – de Shoah – was voortgekomen uit het extreem Nationaal Socialistisch gedachtegoed en extreemrechtse partijen als het ware als de erfgenamen van de fascistische bewegingen in Europa gezien werden. Dat gold dan minder voor Wilders en de PVV omdat hij zo nadrukkelijk zijn liefde voor Israël had verklaard. Anderzijds leek er voor vele Israëliërs een soort gelijkenis tussen de strijd van ultrarechts Europa tegen Europese Islamitische migranten en het Israëlisch-Palestijns conflict en dat maakte deze partijen in de ogen van Israël een soort bondgenoot in de strijd tegen de islam.

Maar uiteindelijk diende de Israëlische vrijage met ultrarechts in Europa vooral interne rechtse politieke belangen. De huidige Israëlische regering heeft geen fundamentele of morele verschillen met Wilders. Integendeel: velen in Israël vinden zijn ideeën positief. Hij krijgt ook goede pers. Het pijnpunt voor de Israëlische regering ligt niet bij Wilders maar bij de Europese Unie en zijn houding ten opzichte van de joodse nederzettingen en het Israëlische beleid in bezet gebied. De regering wil steun voor zijn ondemocratische ideeën en regelingen, steun voor de bezetting van en het settlementbeleid op de Westoever, en steun voor de Gaza-oorlog tegen de Europese Unie en Israëls linkse en centrumpartijen. Wilders' sterke en directe taal vond en vindt weerklank in Israël, dat zeker na de Hamasaanslag van 7 oktober van eenzelfde soort existentiële angst is doordeesemd.

'Wilders won. That's good for Israel, no?' vragen de Israëliërs.

Het is te simplistisch om Europese partijen alleen te kwalificeren op 'voor of tegen Israël' want wat betekent 'voor Israël'? Is steun voor de nederzettingen op de Westoever goed voor Israël? Kritiek op de nederzettingenpolitiek en de bezetting maakt iemand nog niet 'anti-Israëliërs' of 'vijandig'. Zou het verzet tegen de Israëlische bezetting van de Palestijnse gebieden, een globale Europese steun voor een tweestatenoplossing, en de opbouw van een gezonde Palestijnse staat naast de Israëlische niet veel beter voor Israël zijn?

Als Israël keer op keer in de Westerse arena klappen krijgt, is dat niet vanwege de kritiek van linkse partijen of de islamlobby in Europa maar vanwege zijn eigen beleid.

Op dag 49 van de oorlog is zoveel zelfkritiek de huidige regering vreemd en is het einde van het conflict nog niet in zicht.

De uitgang uit het Israëlisch-Palestijnse doolhof

Wachten op de Messias

Wie brengt de verlossing? Israëlische academici en diplomaten werken met Palestijnse, Amerikaanse en Arabische geestverwanten in het geheim aan de gezamenlijke overwinning.

[Simone Korkus](#)

20 december 2023 – verschenen in [nr. 51-52](#)

Een Palestijns Bedoeïnen-kamp na een aanval door Israëlische kolonisten in de buurt van Taybeh. Westelijke Jordanoever, 17 oktober © William Keo / Magnum Photos / ANP

Zolang ik me kan herinneren leven de bewoners van Israël en Palestina tussen angst en verlangen, trauma en hartstocht, achteloosheid en bezieling. De geschiedenis vind je overal. Als je een kuil graaft, stuit je op sporen van vorige generaties: de Kanaänieten, Israëlieten uit de Eerste en Tweede Tempelperiode, Romeinen, Perzen, Grieken, Byzantijnen, Arabieren, Ottomanen, Engelsen, joden; ze hebben hier allemaal nederzettingen gebouwd en bloed vergoten over de vraag wie op wat aanspraak kon maken.

Jezus liep over het Meer van Galilea. Abraham was ook Ibrahim en werd als stamvader van joden en Arabieren in Hebron begraven. Mohammed voer op een wit paard ten hemel. En steeds is er weer de herinnering aan de dood, die het leven van de bewoners beheerst. Zes miljoen joden die door nazi-Duitsland zijn vernietigd. De doden in het Israëlisch-Palestijns conflict. De Palestijnse doden van de

Naqba. Het beloofde land handelt in wachtlijsten van de dood en de op 7 oktober op gruwelijke wijze vermoorde Israëliërs en de onder het puin bedolven Gazanen sluiten die lijst nog niet af.

De moderne geschiedenis van het beloofde land maakt al jaren een vreemde en onvoorspelbare slingerbeweging tussen trauma en hoop. Dat de *facts on the ground* in een korte tijd met grote souplesse kunnen veranderen bleek na de Jom Kippoeroorlog van 1973. Terwijl de Israëlische bevolking nog zwaar getraumatiseerd was door de verrassingsaanvallen van Egypte en Syrië werd binnen zes jaar in 1979 door Israël en Egypte een vredesverdrag gesloten dat tot nu toe standhoudt.

Maar dat die facts on the ground ook muurvast zitten, toont het Israëlisch-Palestijns conflict. Israëliërs en Palestijnen, de bezetter en het bezette volk, draaien al jaren in een perverse dans rond de verschillende vredesverdragen: de Oslo-akkoorden, de routekaart voor de vrede, het Arabische vredesplan en diverse internationale voorstellen. De PLO en de Palestijnse Autoriteit deden significante concessies en erkenden de staat Israël, maar een Palestijnse staat is er nooit gekomen. En steeds weer zijn er die golven van geweld, militaire invallen, bomexplosies, raketaanvallen.

Er waren flaters en gemiste kansen. De flater van Israëls eenzijdige ontkoppeling van de Gazastreek in 2005 zonder enig exitplan voor de Palestijnen leidde, nadat Hamas de Palestijnse parlementsverkiezingen won, regelrecht tot een interne Palestijnse politieke strijd tussen Fatah en Hamas en uiteindelijk tot de Slag om Gaza. Hamas nam met harde hand de macht in Gaza over. Door de Israëlische blokkade van het land, de lucht en de zee en de grensblokkade door Egypte leven Gazanen nu al achttien jaar in de grootste openluchtgevangenis ter wereld. Het laatste plan van Donald Trump, Peace to Prosperity uit 2020, was ook een misser. Het hield geen rekening met het Palestijnse volk, zodat veel Palestijnen nu steeds meer de internationale mantra 'één staat, één volk, één stem' omarmen.

Als een Siamese tweeling zijn Israëliërs en Palestijnen in de baarmoeder van het beloofde land met elkaar vergroeid. De bestaanspijn van de een is het bestaansrecht van de ander. Ze hebben hun wereld bedolven onder mythen. Tweeduizend jaar geleden werd ons land gestolen, beweren de joden. Het hele land van Palestina van vóór 1948 is van ons, zeggen de Palestijnen. Maar wat levert het beide op om al meer dan 75 jaar in een slopend eigendomsconflict in plaats van in vrede te leven? Daar is geen redelijke verklaring voor. Het lijkt wel of beide bang zijn voor een leven zonder de ander. Zolang het conflict duurt hoeft men geen prangende vragen te beantwoorden zoals: wat rest er van mijn beloofde land als we de helft van Jeruzalem moeten opgeven? En Hebron? Hoe zit het met de sleutelbewaarders, de Palestijnse vluchtelingen uit 1948 en 1967 die ergens op de Westoever, in Gaza of in Libanon wachten op de terugkeer naar hun huis in Jaffa of Haifa of Sefad?

De horror van 7 oktober en de daaropvolgende oorlog tussen Israël en Hamas heeft geen precedent, zegt vooral de Israëlische jonge generatie, die is opgegroeid in betrekkelijke rust en die – op het arrogante af – een blinde vlek had voor het Palestijnse leed aan de andere kant van de afscheidingsmuur. Hun herinnering is nu in tweeën gespleten. Er is het leven voor en na 7 oktober. De mythen van het kleine dappere Israël, de democratie, de rechtschape hardwerkende joden met het beste leger ter wereld zijn op die dag massaal afgeslacht. In sneltreinvaart raakten ze hun gevoel van veiligheid kwijt.

Voor sommige Palestijnen voelde die geweldsuitbarsting eerst als een catharsis – een soort verlossing van de angst, de pijn van de bezetting, de haat tegen Israël – maar het Israëlische lucht- en grondoffensief in Gaza leidde tot meer dan zeventienduizend Gazaanse doden en een explosief conflict dat wereldwijd weerklank vond. Israëliërs en Palestijnen krijgen niet de tijd om hun eigen leed en elkaars verdriet te overdenken, want ze worden door de wereld ter verantwoording

geroepen voor het beleid van hun leiders terwijl ze daar mogelijk niet achter staan. Israëlische burgers hebben allang het gevoel dat ze geen regering hebben en dat ze alleen bescherming genieten van de VS en de burgerbevolking zelf. Hamas boet aan populariteit in en de anderhalf miljoen gevluchte Gazanen vragen zich vertwijfeld af hoe dit verder moet. Intussen werd er in Qatar onderhandeld en werd een deel van de Israëlische gijzelaars uitgewisseld voor Palestijnse gevangenen. Maar een tijdelijk staakt-het-vuren hield geen stand.

Als het inferno nabij is, komt de Messias, zeggen Israëliërs. Hamas heeft de Palestijnse zaak tenminste weer op de kaart gezet, roepen de Palestijnen. Maar in deze eindeloze herhaling van zetten volgt geen genadeslag. De ideologie van Hamas kun je niet met een leger bestrijden. Israël wordt niet door terreuracties vernietigd. De oplossing komt niet van de huidige leiders die geen toekomstplannen hebben. Iedereen die getuige is van deze oorlog – ook ik – zal nooit meer dezelfde zijn. De ondergang van het project van dit land lijkt nabij.

Maar tot mijn stomme verbazing ontdek ik juist op het hoogtepunt van de oorlog dat er in de samenleving onder de hopeloosheid een diepere laag zit van ervaren hooggeplaatste en pragmatische Israëliërs die in contacten met Palestijnse geestverwanten in het geheim aan een levensvatbare toekomstvisie werken. Het zijn geen politici maar strategen, academici, diplomaten die achter de schermen bij regeringen in de VS en de Arabische en Europese landen lobbyen voor ondersteuning van hun plan. Ze hebben dit al eens meegemaakt, zeggen ze. Het geweld, de dood, de afgrond. Ze hebben de belofte van vrijheid en vrede, van twee onafhankelijke staten, kunnen aanraken voordat die van tafel werd geveegd. Juist daarom geloven ze dat er nu dringend moet worden opgetreden, want het concept van twee vrije staten is de enige kans voor overleving van het beloofde land en misschien zelfs wel de laatste.

Ami Ayalon is een van de tien Israëliërs van de ‘denktank’, zoals hij het zelf noemt. De namen van de overige leden zijn nog geheim. Ik ken Ayalon uit de tijd dat hij twintig jaar geleden met de Palestijnse Sari Nusseibeh het revolutionaire vredesplan The People’s Voice met de tweestatenoplossing propageerde. Deze oud-opperbevelhebber van de marine, voormalig hoofd van de Israëlische veiligheidsdienst Shabak, auteur, activist – pragmaticus maar geen *peacenik*, benadrukt hij – heeft zijn strepen verdiend. Hij kreeg de hoogste Israëlische onderscheiding: de Medal of Valor.

Hij vertelt eerlijk dat hij Palestijnen aanvankelijk als doelwitten zag die geëlimineerd moesten worden. Tijdens zijn militaire acties op de Westoever had hij een levensveranderende ervaring. Hij stond oog in oog met een jonge Palestijn die hem zo vol haat aankeek dat hij ineens begreep dat Palestijnen mensen zijn met dromen die grotendeels gedwarsboemd worden door de vastberadenheid van Israëliërs om hun eigen dromen te verwezenlijken. Gerekend vanaf Ayalons woonkamer in Kerem Maharal bevindt de probleemstelling zich pakweg twintig meter verder. Voor zijn huis ligt een oud Arabisch huis. Boomscheuten groeien uit de gescheurde muren. Het herinnert aan de tijd vóór 1948 toen hier het Arabische dorp Ijzim lag. De bewoners zijn gevlucht, sommigen naar de Westoever, die vervolgens werd bezet door Israël.

Zoals de meeste Israëlische joden deelt Ayalon de bijna instinctieve liefde voor en hunkering naar Israël die al zo oud zijn als de bijbel, maar die volgens Ayalon niets met religie te maken hebben. *Ha Aretz ha mevoetachat*, het beloofde land, wordt volgens de thora door God beloofd aan Abraham en zijn zonen. Die belofte werd doorgegeven aan Isaak en daarna aan Jakob en aan het joodse volk. Bijna twee millennia later, in 1897, riep Theodor Herzl in Bazel op tot een eigen joodse staat.

Het leven en denken van de joden, waar ook ter wereld, veranderde voorgoed. De zionistische droom van ‘een land zonder volk voor een volk zonder land’ wilde men realiseren in het vanouds

beloofde land, Palestina, maar daarmee begon het probleem, want het land werd al bewoond door Arabieren, nu dus Palestijnen. Zo'n zestig jaar na Herzls proclamatie en drie jaar na de shoah hadden de joden een eigen staat, tegen alle verwachtingen in. Een veilig heenkomen, dachten ze, waar ze niet zouden worden vervolgd. Maar die droom kwam niet uit. De belofte werd niet vervuld.

'Er is het narratief en er is de norm', zegt Ayalon. 'De identiteit van joden in ballingschap bleef behouden door dat gemeenschappelijke narratief en niet door de religie. De bijbel vertelt hoe joden een volk werden. In een tijd dat koningen dachten dat zij goden of zonen van goden waren en andere mensen slaven en dienaren, zegt de bijbel dat ieder mens een evenbeeld van God is. Met andere woorden: het oorspronkelijke joodse narratief zegt dat mensen, mannen en vrouwen, ongeacht ras of achtergrond, gelijk zijn. Dit is de basis voor de democratie als joods concept. Maar er is een tegenstrijdigheid tussen het verhaal en de norm. Zo wil Netanyahu voor een joods-religieuze staat de democratie opgeven. De meerderheid van de Israëliërs weet niet hoe je democratie en jodendom kunt overbruggen. We moeten die uitdaging van onze generatie begrijpen. Mijn oplossing is simpel. We moeten de religie van de politiek scheiden.'

Je hebt steeds minder democratie als je een ander volk onderdrukt, vindt Ayalon. Rechtvaardig egalitarisme en zelfbeschikkingsrecht vormen de enige legitieme basis voor Israël's bestaan. 'En niet de eigendomsclaims van tweeduizend jaar geleden, zoals sommige joden denken. Zelfs al zouden we recht hebben op de bezette gebieden, dan nog moeten we ons van de Westoever terugtrekken en de volledige macht aan de Palestijnen overdragen. Dat moeten we in de eerste plaats voor onszelf doen, want alleen een liberale democratische orde zal alle Israëliërs – joodse en Arabische burgers – een gevoel van verbondenheid geven. Bovendien geeft het veiligheid in onze regio. Joden zijn het enige volk ter wereld dat als je vraagt waar ze over veertig jaar zijn, antwoordt: "Meen je dat nou? Denk je dat Israël over veertig jaar nog bestaat?" Joden hebben thuis steeds een vluchtcontainer klaarstaan.'

Hij vervolgt: 'Het joodse volk heeft nota bene al meer dan vierduizend jaar overleefd. Alle bewoners in dit gebied zijn zwaar getraumatiseerd. Als mensen zich bedreigd voelen, geven ze ten onrechte de voorkeur aan veiligheid boven mensenrechten, vooral boven de rechten van minderheden. Onze benadering van veiligheid heeft een fundamentele tekortkoming: ons gebrek aan empathie voor de Palestijnen corrumpeerde ons vermogen om gevaren en kansen in te schatten. Angst zorgde ervoor dat we overdreven reageerden. Als we een einde willen maken aan het terrorisme, mogen we Palestijnen niet beschouwen als eeuwige vijanden. Zij zijn mensen die dezelfde nationale rechten verlangen en verdienen als wij.'

Kibboets Be'eri na de aanval van Hamas, 23 oktober © William Keo / Magnum Photos / ANP

De aanslag van 7 oktober en de oorlog met Hamas hebben het niet gemakkelijker gemaakt. Ayalons twee zoons en een kleinzoon zijn opgeroepen om te dienen in een oorlog die, volgens deze militaire expert, geen einddoel kent. Natuurlijk mag je jezelf verdedigen als je wordt aangevallen, maar hier is de dreiging de ideologie en die kun je niet door oorlog elimineren. Je moet met betere ideeën komen. 'De Berlijnse Muur viel niet door langeafstandsraketten van het Westen maar door de hamer van burgers die vchten voor westerse waarden en ideeën. Vrijheid, mensenrechten. Wij moeten met een toekomstperspectief komen. Joe Biden en sommige Europese en Arabische landen begrijpen dat al.'

Maar de meerderheid van de Israëliërs begrijpt dat niet. Ze zijn woedend, vernederd, doodsbang en ontredderd. Ze denken dat alle Palestijnen hetzelfde zijn. Omdat de regering geen plan heeft is iedereen onzeker, want echtgenoten en zonen kunnen sneuvelen in een onduidelijke oorlog. Toch is Ami Ayalon, de veiligheidsman en politicus, overtuigd van de overwinning. Israëliërs willen geen Iron Dome of een veiligheidshek van tien meter hoog, maar vrede. De huidige politici zien dat volgens Ayalon niet. 'Bibi Netanyahu baseerde ons veiligheidsbeleid op de verdeeldheid tussen de Westoever en Gaza. Zo hoefde hij niet met de Palestijnen over een eigen staat te onderhandelen, omdat ze zogenaamd onderling verdeeld waren. Hij was niet bereid om de Westoever en Gaza op te geven. We deden aan conflictmanagement, werkten niet aan de oplossing van het conflict.'

Alle verhalen zijn om te buigen tot één verhaal: dat van de gezamenlijke strijd voor een betere toekomst voor joden en Palestijnen

Dus broedt Ayalon met de denktank op een plan om de tweestatenoplossing – een Israëlische naast een Palestijnse staat – weer te introduceren. Maar hoe kun je zo'n plan effectueren met zoveel

vijandige gevoelens? 'Onze uitdaging is om de hoop op een betere toekomst bij de mensen te ontbranden', zegt Ayalon. 'In een recente opiniepeiling werd Israëliërs gevraagd wie de Gazastrook moet besturen na het einde van de oorlog en de uitschakeling van de militaire vleugel van Hamas. 75 procent koos de Palestijnse Autoriteit. Ons plan is haalbaar omdat mensen in een tijd van chaos en angst naar een oplossing zoeken. De Oslo-akkoorden werkten niet omdat ze mogelijk te vroeg waren en er fouten werden gemaakt, maar het idee is valide. In 2002 heeft de Arabische Liga een vredesinitiatief voorgesteld dat door de Palestijnen werd ondertekend en door de moslimwereld werd geaccordeerd. Ze hesen de witte vlag en erkenden Israël. Ze wilden onderhandelen en vrede sluiten, op voorwaarden van VN-resoluties. Dit zou een beslissende vrede zijn, maar wij waren te sterk, te arrogant, en zagen het niet. Ik ben nu optimistisch omdat er iemand aan de andere kant is om mee te praten. De intentie is er.'

Democratie en veiligheid zijn volgens Ami Ayalon onvoorwaardelijk met elkaar verbonden. Stabiliteit in deze regio is belangrijk voor Europa, want de terreur in het Westen vond zijn voedingsbodemp in de instabiliteit van het Midden-Oosten. Als de VS hun invloedssfeer in het Midden-Oosten willen behouden, is het van groot belang om hier een regionale alliantie te creëren. Iran is geen kleine speler. Het beschikt over de 'As van Verzet' met vazallen in Syrië, de Houthi's in Jemen, Hezbollah in Libanon en Hamas in Gaza. Het enige levensvatbare concept om Irans suprematie in de regio te bestrijden is een alliantie, vergelijkbaar met de Navo in Europa, die tot doel heeft om de stabiliteit in het Midden-Oosten te bewaken.

De hamvraag is wat de spelers bereid zijn hiervoor te betalen. Israëliërs zijn volgens Ayalon pragmatisch genoeg om niet op de Messias te wachten maar te onderhandelen. De internationale gemeenschap zal hen naar die betere toekomst moeten leiden. Vanuit de Arabisch sprekende landen zal een interim-bestuur voor Gaza geleverd moeten worden en de financiële steun moet uit Saoedi-Arabië en de Emiraten komen. Het is in hun belang om Iran een halt toe te roepen en instabiliteit en terreur te stoppen.

De denktank overlegt deze ideeën momenteel met hooggeplaatste Amerikanen, die invloed hebben op de besluitvormers. Ze ontmoeten ook Europese diplomaten en vertegenwoordigers uit Arabische landen. Voorts houden ze opiniepeilingen in Israël om meer zicht te krijgen op de complexiteit en de timing. Vragen zijn bijvoorbeeld: wat ben je bereid op te geven voor vrede met Saoedi-Arabië? Wat ben je bereid op te geven om een legale speler te zijn in de regionale alliantie die geleid wordt door Saoedi-Arabië en de VS?

De Palestijnse tegenhanger van Ayalon, Khalil Shikaki, is voorzichtig enthousiast over het plan van de denktank en reist door de VS om zijn visie op de oorlog en de toekomst te verspreiden. Shikaki is hoogleraar politieke wetenschappen, was een van de architecten van de Oslo-verdragen, directeur van het Palestinian Center for Policy and Survey and Research in Ramallah en de belangrijkste Palestijnse opiniepeiler voor de Westoever en Gaza. Hij vertelt hoe Palestijnen hunkeren naar het land dat hun in alle vredesverdragen is beloofd.

Het idee om het land tussen de Jordaan-rivier en de Middellandse Zee te verdelen in twee staten is al zo oud als het Verdeelplan van de Verenigde Naties van 1947. Toen Ben-Goerion een jaar later de onafhankelijkheid van de joodse staat uitriep, wilde de meerderheid van de Palestijnse bewoners het land niet vrijwillig verlaten. In de onafhankelijkheidsoorlog die volgde sloegen meer dan zevenhonderdduizend Palestijnen op de vlucht of werden verdreven. Shikaki's familie vluchtte uit Zarnuqa, het huidige Israëlische Rehovot, naar Rafah in de Gazastrook waar Shikaki in 1953 werd geboren. Ze mochten nooit meer terugkeren naar hun geboortegrond en Shikaki heeft ook nu, tijdens de oorlog, nog familieleden in Gaza.

Inmiddels bedraagt het aantal Palestijnse vluchtelingen wereldwijd zes miljoen. Ze wachten nog steeds op terugkeer naar hun land. Die was hun beloofd. Na Israël's overwinning in de Zesdaagse Oorlog in 1967 bezette het de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. De stichting van nederzettingen – met 670.000 joodse kolonisten op de Westoever en in Oost-Jeruzalem – vormt volgens internationaal recht een annexatie van Palestijns gebied.

‘Het recht op zelfbeschikking voor alle Palestijnen en een onafhankelijke en vrije staat vormen de hoekstenen van de strijd om ons nationaal bestaan’, zegt Shikaki. ‘Het beloofde land is dus van levensbelang voor de Palestijnen.’ Maar om een toekomstvisie voor de Palestijnen te formuleren moet je ook kijken naar de beweegredenen van Hamas voor de aanslag van 7 oktober, vindt hij, hoe gruwelijk die actie ook was. ‘Vanaf 2007 zat Hamas in Gaza in een uitermate moeilijke en geïsoleerde positie. Hamas wilde daarom de religieuze ministaat Gaza creëren met Egypte als enige poort naar de rest van de wereld. Het gebruik van de tunnels garandeerde een tijdlang de in- en uitvoer van goederen en een redelijke economie die Hamas veel geld opbracht.’

In 2014 kwam in Egypte Al-Sisi aan de macht. Hij stak een stokje voor dit idee. De poort werd hermetisch gesloten. Onder leiding van de nieuwe Hamas-leider Yahye Sinwar probeerde Hamas te integreren in het formele Palestijnse politieke proces. Hij wilde meedoen aan de Palestijnse verkiezingen, zodat hij Hamas binnen de Palestijnse Autoriteit weer op de kaart kon zetten. Maar de president van Palestina, Mahmoud Abbas, annuleerde die verkiezingen. Als gevolg daarvan startte Sinwar in 2021 een oorlog, vooral tegen Abbas, minder tegen Israël. De nieuwe Israëlische regering-Lapid wilde Hamas daarbij tegemoetkomen. Hamas zocht een doorgang via Israël in ruil voor een langdurig staakt-het-vuren. Maar een andere voorwaarde van Hamas, een ruil van twee gekidnapte Israëlische soldaten voor duizend Palestijnen, werd door Israël geweigerd.

‘Nu Hamas geen opties meer had, wilde Sinwar met de aanslag van 7 oktober een wereldwijde schokgolf veroorzaken’, analyseert Shikaki. ‘De vele Israëlische gegijzelden zouden als hefboom fungeren om alsnog de Palestijnse gevangenen te bevrijden, Sinwar's imago bij de Palestijnen te verbeteren en met goedkeuring van Israël de Gazaanse ministaat te creëren. Maar die strategie is totaal mislukt. Sinwar heeft de omvang en escalatie van de wreedheden van die actie niet voorzien. Hamas was niet voorbereid op deze grondoorlog en het werd een regelrechte ramp.’

Khalil Shikaki voorziet nu drie mogelijke scenario's. Israël en de Palestijnse Autoriteit (PA) sluiten een verdrag dat leidt tot een Palestijnse staat naast Israël, waarbij de PA het bestuur over de Westoever en Gaza krijgt. Het tweede scenario noemt hij de patstelling: Israël bezet de Gazastrook, gevolgd door een opstand waarin nog meer Israëlische en Palestijnse slachtoffers zullen vallen. Uiteindelijk zal de bezetting eindigen en er een verdrag met de PA komen. In het derde scenario handhaaft Israël de bezetting en komt uiteindelijk tot een deal met Hamas of ontruimt de Gazastrook eenzijdig, zoals het in 2005 heeft gedaan. Hamas neemt dan de controle weer over en creëert zijn ministaat met de mogelijkheid van een nieuwe aanslag.

‘Uiteraard geniet een tweestatenoplossing op basis van een verdrag tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit de voorkeur’, zegt Shikaki. ‘Van belang is dat Hamas weliswaar de legitimiteit van Israël heeft afgewezen, maar zijn eerdere positie heeft bijgesteld. Daarin verwierp het een Palestijnse staat op de Westoever en in de Gazastrook en daarmee de facto de vrede met de staat Israël. Het officiële doel, dat Israël moest worden vernietigd, heeft het in 2017 uit zijn handvest geschrapt. Nu accepteert Hamas dat de PA/PLO met Israël zal onderhandelen over de oprichting van een Palestijnse staat, op voorwaarde dat de Palestijnse burgers in een referendum de tweestatenoplossing goedkeuren. Hamas zegt dat het die overeenkomst zal nakomen als er daarna verkiezingen plaatsvinden.’

Uit Shikaki's recente opiniepeilingen blijkt dat de populariteit van Hamas vóór de oorlog op de Westoever twaalf procent en in Gaza 38 procent bedroeg. Vandaag zijn die percentages in beide gebieden opgelopen tot veertig. Die verhoging is normaal tijdens geweldsperiodes en is geen goede weergave van de steun voor Hamas. In verkiezingsperiodes daalt de Hamas-aanhang waarschijnlijk weer tot het normale niveau en Hamas zal de toekomstige verkiezingen niet winnen. In een referendum zullen Palestijnen zich waarschijnlijk vóór de tweestatenoplossing uitspreken. Maar als er geen overeenstemming tussen de PA/PLO en Israël komt, zullen ze niet meer in zo'n oplossing geloven en het referendum niet steunen.

Het grootste struikelblok voor een vredesplan vormt volgens Shikaki het gebrek aan leiderschap. 'In de Palestijnse gebieden wil negentig procent van de mensen op de Westoever en tachtig procent in Gaza dat Abbas nu ontslag neemt. Men vertrouwt hem niet. Ook Israël heeft geen leiders. De enige manier om leiderschap te krijgen is door verkiezingen te houden, maar tijdens de oorlog kan dat natuurlijk niet. De Palestijnen kunnen een tijdelijk technocratisch eenheidskabinet vormen dat uit experts uit verschillende sectoren bestaat, het zou apolitek moeten zijn en geleid moeten worden door een geloofwaardige president. Deze regering zal de Westoever en Gaza door de interim-periode navigeren, aan de tweestatenoplossing werken en na een jaar verkiezingen uitschrijven. De nieuwe PA met een nieuwe president moet het verdrag met de nieuwe Israëlische leiders tekenen. Marwan Barghouti, de Palestijnse Nelson Mandela, wordt als populairste Palestijnse presidentskandidaat getipt.'

Aan dit ambitieuze plan zitten heel wat maren. Israëliërs en Palestijnen zijn momenteel bang voor elke verandering. Waarschijnlijk zullen de VS, Europese landen en de belangrijkste regionale Arabische machten het plan dwingend aan partijen moeten voorleggen, aldus Khalil Shikaki. De Palestijnen vertrouwen de VS nu niet, maar Europa wordt traditioneel door hen als minder bevooroordeeld gezien. De actieve rol van Europese landen is cruciaal om Palestijnse steun te krijgen. Israëliërs staan sceptisch tegenover de betrokkenheid van Arabische landen uit de regio. Dus zullen Saoedi-Arabië, Egypte en Jordanië het voortouw moeten nemen, want zij hebben genormaliseerde banden met Israël en dat geeft hun geloofwaardigheid.

Dan is er nog de onzekere factor van de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Als Biden in 2024 wint, bestaat de kans dat hij zich sterk maakt voor de tweestatenoplossing, maar dat is nu nog onzeker. 'Toch moeten we het positieve scenario overwegen en steunen', concludeert Shikaki, 'want het is de enige oplossing.'

Zolang ik me kan herinneren zwalken de bewoners van het beloofde land tussen mythen en harde feiten, tussen sprookjes en de rauwe waarheid. De werkelijkheid bestaat niet uit de facts on the ground, maar wordt gevormd door verschillende verhalen. De balans tussen overwinnen en gerechtigheid is multi-interpretabel. Zo zien Israëliërs de huidige oorlog als gerechtvaardigde zelfverdediging tegen wrede terroristen die hun eigen burgers in menselijke schilden veranderen zodat er vele doden vallen. Terwijl de Palestijnen de oorlog als onvermijdelijk zien en Hamas als enige beschikbare middel om de bezetting op te heffen.

Maar wat Ami Ayalon en Khalil Shikaki laten zien is dat je deze verhalen kunt ombuigen tot één verhaal: dat van de gezamenlijke strijd voor een betere toekomst voor joden en Palestijnen. De lessen uit het verleden, de pijnlijke concessies die ze bereid waren te doen, de mogelijkheid van dit andere scenario met vrede en vrijheid, geven de burgers iets wat ze in deze zwarte tijd bijna verloren hebben: hoop. De horror van dit moment is een waarschuwing voor iedereen in dit gebied: men verdoemt zichzelf als er geen rechtvaardige oplossing komt. Diplomatie en onderhandelen lijken de enige opties.